

Anna Mogen

Det nære og det fjerne

En undersøkelse av tyske og polske innlæreres tilegnelse av fortid i norsk

Masteroppgave i nordisk for lektorstudenter

Veileder: Kristin Melum Eide

Mai 2023

Anna Mogen

Det nære og det fjerne

En undersøkelse av tyske og polske innlæreres
tilegnelse av fortid i norsk

Masteroppgave i nordisk for lektorstudenter
Veileder: Kristin Melum Eide
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I denne masteroppgaven tematiserer jeg N2-tilegnelse av fortid og distinksjonen mellom nær og fjern fortid i norsk. Jeg undersøker bruken av de norske fortidsformene hos tyskspråklige og polskspråklige informanter gjennom et digitalt spørreskjema. De to førstespråkene er valgt med hensyn til forskjellene mellom dem og med hensyn til forskjellene fra det norske fortidssystemet. I norsk vil man ofte bruke presens perfektum om hendelser i «inneværende syklus», mens man *må* bruke preteritum om hendelser i «førrige syklus». Herav kommer termene «nær fortid» og «fjern fortid». Tysk har både presens perfektum og preteritum, men ikke de samme reglene for bruken av dem som i norsk. Polsk har på den andre siden ikke en form som tilsvarer norsk presens perfektum.

Ved hjelp av transferteori fra det generative feltet, herunder *Failed Functional Features Hypothesis* (FFFH) og *Full Transfer, Full Aksess* (FTFA), undersøker jeg følgende problemstilling: «Hva slags rolle spiller førstespråket i tilegnelsen av norske fortidsformer og skillet mellom nær og fjern fortid hos polske og tyske N2-innlærere?». Det vil si at jeg undersøker *transfer* eller *tverrspråklig innflytelse* fra førstespråket (S1). I tillegg til de nevnte teoriene benytter jeg meg av Jarvis' (2000, 2010) metodologiske rammeverk for påvisning av transfer. Jeg analyserer og diskuterer infomantenes bruk av norske fortidstempus på et overordnet nivå, og i tillegg gjør jeg en systematisk analyse av informantenes bruk av fortidsformene. Her deler jeg inn analysen i fire kategorier, som tilsvarer de fire kategoriene som er representert i spørreskjemaet: «Presens perfektum», «preteritum», «modal bruk» og «begge lov». Disse analyserer og diskuterer jeg i lys av transferteori, Jarvis' rammeverk og strukturene i førstespråkene.

I undersøkelsen min finner jeg evidens for å hevde at førstespråket spiller en rolle i N2-innlærernes tilegnelse av de norske fortidsformene og distinksjonen nær/fjern fortid. Førstespråket ser ut til å spille en rolle for den totale beherskelsen av fortidssystemet, og dette gjelder begge førstespråksgruppene. Resultatene kan også antyde at det å ha konseptualisert den komplekse fortidsformen fra S1, kan fasilitere innlæringsprosessen. Dette viser seg særlig i form av at den tyskspråklige informantgruppen, på tross av kortere snittbotid, skårer noe høyere totalt sett og også i kategorien «presens perfektum». I tillegg antyder resultatene at det er enkelte mønstre i avvikene som kan knyttes til førstespråkene. Jeg undersøker også hvorvidt variabelen botid påvirker resultatene, og jeg finner ingen direkte korrelasjon mellom botid og skår, noe som særlig bryter med antakelsene i FTFA. Ved hjelp av Jarvis' rammeverk mener jeg å kunne hevde at resultatene både har spor av positiv og negativ transfer, men jeg diskuterer også hvorvidt resultatene kan være effekter av generelle læringsløyper. Det virker holdbart å hevde at de mønstrene jeg finner, kan forklares med en kombinasjon av transfer fra førstespråket og mer universelle tilegnelsesmønstre.

Abstract

In this thesis, I investigate the N2-acquisition of the past tenses and the distinction between the immediate and remote past in Norwegian. I investigate the use of the Norwegian past tenses among learners with German and Polish as their first languages through a digital questionnaire. The two first languages are chosen because of the differences between them, as well as of the way they both differ from the Norwegian past tense system. In Norwegian, events in an "immediate cycle" will often be signaled with the present perfect, whereas any event in a "previous cycle" must be signaled with the preterit, hence the "immediate" and "remote" past distinction. German, on the other hand, has both the preterit and the presens perfect, but not the same rules restricting their use. Polish does not have a perfect category.

Using transfer theory, specifically *Failed Functional Features Hypothesis* (FFFH) and *Full Transfer, Full Access* (FTFA), I investigate the following thesis question: "What role does the first language play in the acquisition of the Norwegian past tenses and the distinction between the remote and immediate past among German and Polish N2-speakers?". This means that I am investigating *transfer* or *cross-linguistic influence* from the first language (L1). Also, using Jarvis' (2000, 2010) methodological framework for identifying cross-linguistic influence, I investigate whether transfer actually can be identified in my data material. I analyze and discuss the use of the Norwegian past tenses on an overall level in addition to performing a systematic analysis of the way the informants use the past tenses. I divide the analysis into four parts, mirroring the four categories represented in the questionnaire: "The present perfect", "the preterit", "modal use" and "both allowed". These categories are given an analysis based on transfer theory, Jarvis' framework and the L1 structures.

My analysis shows evidence to claim that the first language *does* impact the N2-learner's acquisition of the Norwegian past tenses and the remote/immediate past distinction. The first language seems to affect the mastery of the overall past tense system, and this applies to both L1 groups. The results may also imply that a facilitating effect arises through already having conceptualized a complex tense in your L1. These claims are underpinned by the fact that the German-speaking informants, despite of shorter time of residence in Norway, score slightly higher in total, as well as in the category "the present perfect". In addition, my results seem to imply that there are patterns in the ungrammatical markings, and these seem to be connected to the L1 structures. I also investigate if period of residence in Norway affects the score, but my data material shows no direct correlation between the two, which especially go against the assumptions from the FTFA. Using Jarvis' framework, I argue that my results show both positive and negative transfer, but I also address other possible explanations. The patterns I identify, seemingly result from a combination of L1 transfer and more universal acquisition paths.

Forord

Denne masteroppgaven er et resultat av kyndig hjelp og støtte fra flere hold.

Først og fremst tusen takk til min inspirerende og kloke veileder Kristin Melum Eide. Takk for alle runder med respons og veiledning, og for at du har hatt troen på meg gjennom dette prosjektet. Ikke minst takk for at du vekket grammatikkspiren i meg og for å ha vist meg gleden av å gjøre et dypdykk i grammatiske strukturer. Jeg ønsker også å takke Paweł Urbanik for god og stødig hjelp med å avkode det polske fortidssystemet.

En stor takk må selvfølgelig også rettes til alle de hyggelige og hjelpsomme informantene som deltok i prosjektet mitt. Ingen informanter – ingen master!

Og ikke minst må jeg takke alle medstudentene mine, særlig mine to «medsammensvorner», mine kjære venninner Dorthe og Andrea. Takk for kaffepauser, tull og fjas, og aller mest takk for at dere har gjort studietiden til en aldeles fantastisk tid! En ekstra takk går også til «tyskgjengen» min for et studieår og vennskap jeg aldri vil glemme.

Tusen takk til min fantastiske kjæreste og bauta Jostein, som heier på meg og hjelper meg med å stå støtt gjennom all slags utfordringer.

Mamma, pappa og Eline, dere gir alltid motiverende pep-talks og tar imot gråtkvalte telefonsamtaler. Det får jeg ikke takket nok for. Bestemor og bestefar, takk for at dere alltid passer på meg og sender med meg bakverk, ved og hjemmestrikket fottøy til en kald bygårdsleilighet. Og til sist må jeg takke mine to firbente, Line og Elling, for snutekos og ubetinget kjærlighet i en tidvis stressende mastertid.

Anna Mogen,
Trondheim mai 2023

Innhold

Figurer	xi
Tabeller	xi
Diagrammer	xi
Forkortelser.....	xiii
1 Innledning.....	1
1.1 Studieobjektet.....	1
1.2 Teoretisk og metodologisk ståsted	2
1.3 Problemstilling.....	2
1.4 Bakgrunn	3
1.4.1 Hvorfor undersøke andrespråkstilegnelse av fortid i norsk?.....	3
1.4.2 Tidligere forskning	3
1.5 Oppgavens oppbygning.....	5
2 Teoretisk bakgrunn	6
2.1 Andrespråk, andrespråkstilegnelse og transfer	6
2.2 Transferteori	7
2.2.1 Failed Functional Features Hypothesis (FFFH).....	7
2.2.2 Full Transfer, Full Aksess (FTFA)	8
2.3 Verbale kategorier	9
2.3.1 Tempus.....	9
2.3.2 Aspekt	9
2.4 Teorien om nær og fjern fortid	10
2.5 Fortid i de relevante språkene	12
2.5.1 Fortid i norsk.....	12
2.5.2 Fortid i tysk	13
2.5.3 Fortid i polsk.....	14
2.6 Teoretiske prediksjoner for analysen	15
3 Metode.....	16
3.1 Reliabilitet og validitet	16
3.2 Valg av metode	17
3.3 Utforming av spørreskjemaet.....	18
3.3.1 Spørsmål om språklig bakgrunn.....	18
3.3.2 Elisiteringstesten	19
3.4 Pilottesting	21
3.5 Informantene	22
3.6 Metodologiske begrensninger	24

3.7 Etiske betraktninger	24
4 Resultater.....	25
4.1 Testsetningene	25
4.2 Korrekte vurderinger	27
4.3 Inkorrekte vurderinger.....	30
4.4 Emnesnitt.....	32
4.5 Språklige «preferanser»	34
4.6 Skår mot variabelen botid	35
5 Analyse og diskusjon	36
5.1 Overordnede funn og forklaring i lys av transferteoriene	36
5.2 Skår i de ulike kategoriene og mulig førstespråkspåvirkning	38
5.2.1 Kategorien «presens perfektum»	38
5.2.2 Kategorien «modalitet»	40
5.2.3 Kategorien «preteritum»	41
5.2.4 Kategorien «begge lov»	43
5.3 Spor av transfer eller andre forklaringsmodeller?.....	44
5.3.1 Jarvis' (2000, 2010) kriterier for påvisning av transfer.....	44
5.3.2 Generelle læringsløyper?	45
5.4 Frampek og forslag til videre forskning	46
6 Konklusjon	48
Litteraturliste	51
Masterarbeidets relevans for lektoryrket	55
Vedlegg	57

Figurer

Figur 1: Fortid, nåtid og framtid	9
Figur 2: Presens perfektum og preteritum (i norsk).	11
Figur 3: Nær og fjern fortid	11

Tabeller

Tabell 1: Tyskspråklige informanter	23
Tabell 2: Polskspråklige informanter	23
Tabell 3: Testsetningene.....	25
Tabell 4: Gjennomsnitt tyskspråklige informanter (testsetningene)	27
Tabell 5: Gjennomsnitt polskspråklige informanter (testsetningene)	28
Tabell 6: Inkorrekte vurderinger tyskspråklige informanter	30
Tabell 7: Inkorrekte vurderinger polskspråklige informanter.....	31
Tabell 8: Emnesnitt på gruppenivå	32
Tabell 9: Språklige preferanser tyskspråklige informanter.....	34
Tabell 10: Språklige preferanser polskspråklige informanter.....	34
Tabell 11: Utsnitt inkorrekte vurderinger tyskspråklige informanter	42
Tabell 12: Utsnitt inkorrekte vurderinger polskspråklige informanter	42

Diagrammer

Diagram 1: Totalskår elisiteringstest.....	29
Diagram 2: Emnesnitt på individnivå.....	33
Diagram 3: Skår mot botid tyskspråklige informanter	35
Diagram 4: Skår mot botid polskspråklige informanter.....	35

Forkortelser

FFFH	Failed Functional Features Hypothesis
FTFA	Full Transfer, Full Aksess
GG	Generativ grammatikk
N2	Norsk som andrespråk
Plus.	Pluskvamperfektum/preteritum perfektum
Pres.	Presens
Pres.perf./PP	Presens perfektum
Pret.	Preteritum
S1/L1	Førstespråk
S2/L2	Andrespråk
S3/L3	Tredjespråk
UG	Universalgrammatikken

1 Innledning

Hvis noen hadde spurt deg *når* du lærte førstespråket¹ ditt, hva hadde du svart?

Kanskje hadde du svart noe i retning av «Lærte meg førstespråket mitt?» og tenkt at det har du jo alltid kunnet. Og det er i teorien rett. Dersom man blir tilstrekkelig eksponert for det, og med mindre det foreligger større språklige eller kognitive utfordringer, tilegner man seg førstespråket/-ene mer eller mindre problemfritt (Berggreen & Tenfjord, 1999, s. 281). Man blir dermed ekspert på eget eller egne førstespråk, og man har sterke språklige intuisjoner om hva som er rett og hva som er galt, hva som er lov og hva som ikke er lov.

Historien er en ganske annen når det gjelder andrespråk og andrespråkstilegnelse. Kanskje ser man tilbake på endeløse timer pugging av ordklasser og bøyingsparadigmer, og mange kan oppleve at språklæring i voksen alder er utfordrende. Biologisk sett har man også god evidens for å hevde at andrespråkstilegnelse er mer utfordrende i voksen alder, og de språklige intuisjonene man har på førstespråket, er ikke like sylskarpe på andrespråket (se f.eks. Eide & Busterud, 2015, s. 37).

Når det er sagt, handler ikke denne masteroppgaven om biologiske utfordringer i andrespråksinnlæring². Målet med oppgaven er heller å komme fram til kunnskap som gjør at man kan «spille på lag» med den språklige ballasten man har som andrespråksinnlærer. Det skal jeg gjøre ved å dykke ned i et grammatisk fenomen, nemlig fortid i norsk og skillet norsk har mellom nær og fjern fortid, og jeg skal diskutere hvordan dette tilegnes av N2-innlærere med ulike førstespråk. Jeg undersøker polske og tyske innlæreres norske *mellomspråk*, forstått som innlærerens språksystem (se Selinker, 1972). På bakgrunn av resultater fra et digitalt spørreskjema undersøker jeg hvorvidt disse informantenes norske mellomspråk er preget av språklige overføringer, kalt *transfer* eller *tverrspråklig påvirkning* i faglitteraturen (Gujord & Ragnhildstveit, 2018, s. 133). Jeg tematiserer hovedsakelig transfer fra *førstespråket*, som jeg vil kalle S1 i denne oppgaven. Det er også viktig å understreke at jeg forstår andrespråk som «[...] kva som helst språk som ein person lærer i tillegg til morsmålet sitt, som i denne sammenhengen blir kalla førstespråket (S1)» (Åfarli, 2015, s. 60). Det vil si at jeg omtaler norsk som et *andrespråk* (S2), selv i de tilfellene informantene også har tilegnet seg andre språk tidligere.

1.1 Studieobjektet

Studieobjektet i min masteroppgave er dermed *andrespråksproduksjon* eller *mellomspråksproduksjon* av fortid i norsk, spesifikt av distinksjonen mellom nær og fjern fortid i norsk. Som Næss (2019) understreker er fortid «[...] et omfattende begrep – det inkluderer i prinsippet **alt** som har skjedd før taleøyeblikket, fra universets tilblivelse fram til for bare et par sekunder siden» (s. 156). I utgangspunktet høres dette ganske

---

¹ I denne oppgaven bruker jeg konsekvent termen *førstespråk* og ikke termen *morsmål*. Det gjør jeg fordi morsmål til dels er subjektivt bestemt, og fordi morsmål blir mer upresis i faglig sammenheng (se f.eks. Monsen & Randen, 2022, s. 12).

² Jeg setter ikke et skarpt skille mellom *læring* og *tilegnelse*, og jeg bruker termene delvis om hverandre. Men det er likevel nødvendig å understreke at man i prinsippet kan skille mellom læring som en eksplisitt prosess og tilegnelse som en mer implisitt prosess (se f.eks. Krashen, 1982).

enkelt ut: Fortid er alt det som har skjedd før «her-og-nå-situasjonen». Men noen språk, blant dem norsk, har finstilte språklige distinksjoner som regulerer distribusjonen av de ulike tempusformene. Norsk har et skille mellom *nær* og *fjern* fortid, der man bruker presens perfektum om nær fortid og preteritum om fjern fortid. Det vil si at det som foregår i en «inneværende syklus», som i dag eller i år, ofte betegnes med en annen form enn det som foregikk i en «tidligere syklus», som i går eller i fjor (Eide, 2022). I grammatisk forstand er altså skillet mellom fortidstempusene viktig, og norsk kalles et tempusprominent språk (Gujord, 2017, s. 37).

Andre språk, for eksempel tysk, opprettholder ikke skillet mellom nær og fjern fortid gjennom ulike tempus (Eide & Fryd, 2021, s. 23). Og andre språk igjen, som polsk, har ikke to fortidstempus. Polsk har ikke presens perfektum, men vektlegger i større grad den verbale kategorien aspekt (Janik, 2014, s. 110). Det vil si at man i polsk uttrykker egenskaper ved verbalhandlingen på andre måter enn i norsk. Og nettopp *hva slags betydning* disse iboende egenskapene ved førstespråket får i tilegnelsen av norsk, er noe av det jeg undersøker i denne oppgaven. For å undersøke dette har jeg utformet et digitalt spørreskjema, som jeg har distribuert til tyske og polske innlærere av norsk med den hensikt å «tvinge fram» eller *elitere* bruken av fortidstempus i norsk. Spørreskjemaet er utformet på bakgrunn av hva jeg kan og har lært om grammatikken i de respektive språkene. Selv har jeg studert og har språkkompetanse i tysk, men jeg har ikke språkkompetanse i polsk. Her har jeg imidlertid fått hjelp av en lingvist som også har polsk som sitt førstespråk.

1.2 Teoretisk og metodologisk ståsted

For å undersøke studieobjektet tar jeg hovedsakelig utgangspunkt i *transferteori* fra forskningsfeltet generativ grammatikk. Disse transferteoriene er en familie av lingvistiske teorier som blant annet forsøker å forklare i hvor stor grad og hvordan innlæreren bruker og baserer seg på tidligere lærte språk i S2-innlæringen (Åfarli, 2015, s. 61). Når jeg bruker transferteori i denne oppgaven, tar jeg altså primært utgangspunkt i generative teorier og hypoteser med et *andrespråksperspektiv*, herunder teoriene eller hypotesene Failed Functional Features Hypothesis (FFFH) og Full Transfer, Full Aksess (FTFA). Dette er transferteorier som på ulike måter forklarer fenomenet *transfer* eller *tverrspråklig påvirkning* fra førstespråket.

I tillegg undersøker jeg funnene i lys av Jarvis' (2000, 2010) metodologiske rammeverk. Dette er et rammeverk som kan brukes til å påvise om de tendensene man ser faktisk er relatert til transfer. I tråd med Jarvis' kriterier for transferpåvisning forventer jeg for det første at produksjonen er *ulik* på bestemte måter mellom informantgruppene med tysk og polsk som S1. På samme tid forventer jeg at mellomspråksproduksjonen er *lik* på bestemte måter innenfor gruppen av S1, altså at det vil være likheter innad i den polkspråklige og den tyskspråklige informantgruppen.

1.3 Problemstilling

I oppgaven min setter jeg fram en problemstilling som er formulert i tråd med hypotesen om førstespråkspåvirkning. Problemstillingen blir dermed: «*Hva slags rolle spiller førstespråket i tilegnelsen av norske fortidsformer og skillet mellom nær og fjern fortid hos polske og tyske N2-innlærere?*». I kapittel 5 diskuterer jeg denne problemstillingen.

1.4 Bakgrunn

1.4.1 Hvorfor undersøke andrespråkstilegnelse av fortid i norsk?

Før jeg går inn i selve oppgaven, vil jeg rette blikket «utover» og reflektere over *hvorfor* dette temaet er interessant å undersøke. For det første er det nødvendig å trekke fram at teorien om nær og fjern fortid, som vil bli beskrevet inngående i kapittel 3, er ny og relativt utforsket (*publisert* første gang i Eide & Fryd (2021) og senere i Eide (2022), men *nevnt* i en fotnote i Eide, 2005, s. 301-302). Dermed blir dette et forsøk på å teste ut den mulige betydningen av en ny teori og kunne gi et bidrag til generell lingvistisk teori og andrespråksforskning.

Teoretisk er det også interessant å forske på tilegnelse av fortid i norsk, fordi det norske fortidssystemet morfologisk sett er mindre komplisert enn i mange andre språk, men har den sammensatte tempusformen presens perfektum. Dette er en kompleks kategori på tvers av språk (Gujord, 2017, s. 37). I tillegg er det interessant at tidligere forskning på S2-morfologi og temporalitet ikke tradisjonelt har vektlagt S1 sin rolle, men i større grad antakelsen om at det følger generelle læringsløyper (Gujord, 2015, s. 64). Men Gujord (2015) understreker samtidig at flere nyere S2-studier taler *for* påvirkning fra S1 i tilegnelsen av tempus og aspekt, særlig når kategorien presens perfektum er involvert (s. 64). Dette er noe av bakgrunnen for mitt valg av problemstilling.

1.4.2 Tidligere forskning

Som bakgrunn og sammenlikningsgrunnlag for mitt prosjekt er det nødvendig å trekke fram tidligere og relevant forskning, og noen av de mest relevante studiene i denne sammenhengen er Janik (2010, 2014), Gujord (2015) og Parodi (2000). Janik (2010, 2014) har undersøkt polske N2-innlærere sin tilegnelse av norske fortidstempora. Gujord (2015, 2017 o.a.) har gjort en rekke grundige studier av morfologiske og syntaktiske aspekter ved andrespråksinnlæring og transfer i norsk kontekst, og Parodi (2000) har gjort relevante funn når det gjelder andrespråkstilegnelse av verb og verbtider.

Janik (2010, 2014): Om polske innlæreres tilegnelse av norske fortidstempora

Janik (2010) tematiserer polske innlærere sin tilegnelse av norske fortidstempora, og hun har gjennomført en korpusbasert studie med data fra *Norsk andrespråkskorpus (ASK)*. Basert på korpusdataene konkluderer hun med at de polkspråklige informantene relativt sett hadde større utfordringer med å skille mellom presens perfektum og preteritum enn de engelskspråklige og tyskspråklige kontrollgruppeinformantene hun sammenliknet med (Janik, 2010, s. 55, s. 71).

I artikkelen «En kontrastiv analyse av norske og polske fortidstempora i et andrespråksperspektiv» (2014) gjør Janik en kontrastiv analyse av det norske og polske tempussystemet. Jeg støtter meg i stor grad på denne når jeg beskriver fortid i polsk, i tillegg til de utfyllende opplysningene jeg har fått fra en lingvist med polsk som førstespråk. Janik (2014) konkluderer med følgende: «Mye tyder på at transferbaserte feil i bruk av norsk presens perfektum og preteritum, kan begrenses gjennom erfaring med fortidstempora i norsk og gjennom undervisning» (s. 106).

Gujord (2015): Om tempustilegnelse i S2, førstespråkspåvirkning og aspekthypotesen
Gujord undersøker tekster skrevet av N2-innlærere med vietnamesisk og somali som førstespråk. Studien undersøker to hypoteser: 1. om innlærerne bruker fortidsformer i norsk som støtter *aspekthypotesen* og 2. hvorvidt innlærernes bruk av presens perfektum og preteritum ser ut til å være preget av deres respektive førstespråk (Gujord, 2015, s. 70).

Aspekthypotesen er antakelsen om at fortidsmorfologi først opptrer i verbfraser som impliserer endring og avslutning («instantaneous change of state and a clear end result») (s. 65), det som kalles teliske (avslutning) og dynamiske (begynnelse) verb. Det vil si at man antar at de iboende egenskapene i verbet vil styre tilegnelsen av verbmorfologi. Gujord (2015) predikerer at fortidsmarkering derfor vil opptre oftere og mer korrekt i teliske og dynamiske verbfraser (s. 77).

Gujord (2015) finner *ikke* støtte for aspekthypotesen, men hun finner støtte for antakelsen om førstespråkets påvirkning i tilegnelse av temporal morfologi. Hun finner at informantgruppen som har somali som S1 gjør flere feil når det gjelder bruken av presens perfektum og preteritum enn informantgruppen med vietnamesisk som førstespråk (s. 81). Dette knytter hun opp mot at somali ikke har kategorien presens perfektum (s. 68). Vietnamesisk har riktignok ikke tempusbøying, men Gujord (2015) argumenterer for at vietnamesisk har en semantisk distinksjon som tilsvarer skillet norsk har mellom presens perfektum og preteritum (s. 69). Hun skriver følgende:

This result aligns with previous findings [...] that the present perfect category poses challenges when L2 learners are not familiar with the category from their L1, or when there are formal or semantic differences or similarities between a tense/aspect category in the L1 and the perfect category in the L2. (Gujord, 2015, s. 83)

Her konkluderer hun med at presens perfektum-kategorien blir utfordrende for innlærere som ikke har den i sitt førstespråk, som somali. Dette baserer hun på at informantene med somali som førstespråk oftere bruker preteritum i tilfeller der presens perfektum er det grammatikalske valget for norske førstespråksbrukere (Gujord, 2015, s. 81).

Parodi (2000): Om tilegnelse av tematiske og ikke-tematiske verb

I artikkelen «Finitness and verb placement in second language acquisition» skriver Parodi (2000) om to typer verb: «ikke-tematiske» og «tematiske» verb. Under tematiske verb forstår hun leksikalske verb, mens ikke-tematiske verb omfatter blant annet hjelpeverb (Parodi, 2000, s. 362). Undersøkelsen som ligger til grunn for artikkelen er basert på tre innlærere av tysk, to med italiensk som S1 og én med spansk som S1, hentet fra ZISA-korpuset (Parodi, 2000, s. 370).

Etter en grundig analyse av de tre innlærernes mellomspråk konkluderer Parodi (2000) med følgende: I tidlige innlæringsfaser er tematiske verb ansvarlige for leksikalsk informasjon, mens ikke-tematiske verb først og fremst er bærere av syntaktisk informasjon. Det vil si at deltakerne ser ut til å grammatisk beherske ikke-tematiske verb, som hjelpeverb, på et tidligere stadium enn leksikalske verb (s. 370, s. 273). Det at hjelpeverb vil være lettere å tilegne seg enn bøyde, leksikalske verb, kan dermed indikere at presens perfektum, som et sammensatt tempus med hjelpeverb, vil være *lettere* å tilegne seg enn preteritum.

Mogen (2021): Om fortidstilegnelse i norsk blant tyske innlærere

Dette masterprosjektet er på mange måter en videreføring av bacheloroppgaven min. I bacheloroppgaven min med liknende tematikk jobbet jeg ut fra følgende problemstilling: «Nær eller fjern fortid? Spor av transfer i tyske innlæreres norske mellomspråk» (Mogen, 2021, s. 1). Jeg gjorde en korpusbasert undersøkelse med nær og fjern fortid og spor av transfer fra førstespråket som forskningsfokus. Jeg undersøkte tekster skrevet av tyske førstespråksbrukere hentet fra *Norsk andrespråkskorpus (ASK)*. Her sammenliknet jeg s-tekster og h-tekster, der h-tekstene er skrevet av kandidater som har gått opp til eksamen på høyere språknivå enn kandidatene bak s-tekstene. Dermed sammenliknet jeg informanttekster langs aksens tilegnelsesnivå.

Ved å undersøke tolv h-tekster og tolv s-tekster observerte jeg at alle tekstene, med unntak av to s-tekster, fikk en skår på 80% eller flere korrekte valg. Dermed overholdt deltakerne i de fleste tilfellene skillet mellom nær og fjern fortid i norsk. Blant avvikene fant jeg det som kan tolkes som spor av transfer i form av overforbruk av presens perfektum, men også preteritum for presens perfektum (s. 12). I tillegg var det noen tilfeller av morfologiske feil og det jeg analyserte som unngåelser. Samlet tydet undersøkelsen på at noe transfer forekom. Med hensyn til kompetansenivå hadde h-tekstene 95% korrekte fortidsmarkeringer, mot 87% korrekte markeringer i s-tekstene. Jeg konkluderte med at kompetansenivå kan synes å ha betydning.

1.5 Oppgavens oppbygning

Resten av oppgaven er delt inn i følgende kapitler: Teoretisk bakgrunn, metode, resultater, analyse og diskusjon, og konklusjon. I teorikapitlet redegjør jeg først for begrepet transfer og de aktuelle transferteoriene jeg vil bruke, deretter gir jeg en grundig beskrivelse av studieobjektet og teorien om nær og fjern fortid. Her beskriver jeg også fortidssystemene i de relevante språkene. Videre følger en gjennomgang av oppgavens metode, med sentrale underkapitler som angår studiens reliabilitet og validitet, valg av metode, utforming og begrensninger. Deretter følger et resultatkapittel, hvor jeg presenterer empirien i tabell- og diagramformat. Videre følger analyse- og diskusjonskapitlet, hvor jeg analyserer og diskuterer funnene i lys av førstespråkene, transferteori, Jarvis' rammeverk og generelle læringsløyper. Avslutningsvis kommer jeg med noen oppsummerende og konkluderende bemerkninger.

2 Teoretisk bakgrunn

I dette kapittelet beskriver jeg oppgavens teoretiske fundament, og jeg innleder med en kort redegjørelse av termen andrespråk, andrespråkstilegnelse og transfer. Deretter beskriver jeg transferteori, og jeg gjør rede for to transferteorier med et andrespråksperspektiv. Dette er teorier som har bakgrunn i det generative paradigmet. Videre går jeg inn i det grammatiske fenomenet jeg undersøker. Først redegjør jeg for verbale kategorier generelt, og deretter følger en inngående beskrivelse av teorien om nær og fjern fortid. Videre skisserer jeg kort det norske, tyske og polske fortidssystemet, før jeg avslutningsvis kommer med noen teoretiske prediksjoner for analysen.

2.1 Andrespråk, andrespråkstilegnelse og transfer

I Åfarlis (2015) definisjon av andrespråk, «[e]it andrespråk (S2) er kva som helst språk som ein person lærer i tillegg til morsmålet sitt, som i denne sammenhengen blir kalla førstespråket (S1)» (s. 60), understreker han at andrespråket/-ene læres i tillegg til førstespråket. I andre definisjoner blir det vektlagt at andrespråk læres *etter* førstespråket/-ene. Men uavhengig av om man definerer andrespråk som et språk lært *i tillegg til* eller *etter* førstespråket/-ene, er andrespråkstilegnelse noe som skjer når man allerede har «språklig ballast». Hva slags betydning den språklige ballasten får i andrespråkstilegnelsen, møter ulike forklaringer i ulike teorier. Det vil si at det eksisterer et stort antall *transferteorier*, altså teorier om hvordan man forklarer språklige overføringer. Ikke alle disse teoriene tilhører den generative tradisjonen, men siden jeg har min skolering innenfor teorier i det generative paradigmet, er det disse som vil være sentrale i denne oppgaven.

Før jeg går nærmere inn i de ulike transferteoriene, er det nødvendig å utdype hva som ligger i selve transferbegrepet. Det har blitt en etablert term i andrespråkforskningen, og det skriver seg tilbake til 1950-tallet med blant andre Uriel Weinreich som foregangsperson (Husby, 2015, s. 414). Da transferbegrepet ble lansert, var det tiltenkt å beskrive språklige overføringer «i alle retninger». Det vil si overføringer fra førstespråket til andrespråket («forward transfer»), men også fra et andrespråk til andre lærte språk («reverse transfer») og påvirkning mellom alle språkene man kan («lateral transfer») (Gujord & Ragnhildstveit, 2018, s. 138). Men over tid har transferforskningen i hovedsak tematisert påvirkning fra førstespråket. Det kan man si har gitt transferbegrepet et begrenset og endimensjonalt innhold, og *tverrspråklig påvirkning* har blitt lansert som en mer altomfattende term. Når det er sagt, er det likevel ikke alle teoretikere som skiller mellom de to, og i mange tilfeller brukes de synonymt. Gujord og Ragnhildstveit (2018) skriver for eksempel: «I denne framstillinga vil vi bruke termane tverrspråkleg påverknad [...] og transfer om kvarandre» (s. 133). I min oppgave kommer jeg i hovedsak til å bruke transferbegrepet, siden førstespråkspåvirkningen er det primære forskningsfokuset. Likevel setter jeg ikke et skarpt skille mellom de to, og i enkelte tilfeller tar jeg også i bruk den nyere termen *tverrspråklig påvirkning*, i likhet med det som er utbredt i nyere forskning.

Når det gjelder selve innholdet i begrepet transfer, er det nødvendig å understreke at man skiller mellom «positiv transfer» og «negativ transfer». Positiv transfer kan forekomme når det er formelle likheter mellom språk, mens negativ transfer kan forekomme når det er formelle forskjeller mellom språk. I teorien betyr dette at likheter mellom to språk vil kunne fasilitere innlæringen av andrespråket og dermed være til hjelp i innlæringsprosessen (Ling-nan, 2018, s. 133). Til forskjell vil negativ transfer

kunne oppstå når innlærerens ferdigheter i et annet språk fører til misforståelser og feilproduksjon framfor å være til hjelp. Derfor omtales negativ transfer også som interferens (Bardovi-Harlig & Sprouse, 201, s. 1).

2.2 Transferteori

Når jeg nå skal beskrive transferteori fra det generative paradigmet, er det først nødvendig å kort skissere hva som ligger til grunn for generativ grammatikk. I den generative grammatikktradisjonen blir språktilegnelse delvis forklart ut fra en universell, medfødt grammatikk kalt *universalgrammatikken* (UG). Generativistene mener at denne medfødte disposisjonen, i kombinasjon med språklig input, gjør at man utvikler språk, og i førstespråkstilegnelsen er det vanlig å anta at «språkbryterne» på et «medfødt bryterpanel» settes for første gang. Dette er en metaforikk som er hentet fra Noam Chomskys prinsipp- og parameterteori, hvor antakelsen er at enkelte typer prinsipp har ulike verdier i ulike språk. Disse kalles parametre (Åfarli & Eide, 2003, s. 18).

Når generativistene så har forsøkt å forklare hvordan andrespråksinnlæring skjer, har de tradisjonelt både beskjeftiget seg med spørsmål om universelgrammatikkens og førstespråkets rolle. Spørsmålene har vært sentrert rundt hvorvidt S2-innlæreren har tilgang til UG og bryterne kan settes på nytt, eller om førstespråket automatisk utgjør starttilstanden ved andrespråksinnlæringen (Åfarli, 2015, s. 67). Dette har vært omfattende spørsmål i den tidlige generative andrespråksforskningen, og Åfarli (2015) understreker at det er «[...] solid evidens for at både UG og S1 spelar inn ved S2-innlæringa (...)» (s. 92). Han understreker også følgende: «Spørsmålet da er *korleis* og *i kva grad* UG spelar inn, og *korleis* og *i kva grad* S1 spelar inn» (s. 92). Det er altså et spørsmål om *aksess* på den ene siden, der aksess betyr tilgang til UG, og *transfer* på den andre siden, som igjen har gitt opphav til en rekke ulike transferteorier. I nyere tid har også tredjespråksperspektivet fått stadig større plass, noe som har gitt opphav til teorier som søker å forklare relasjonen mellom S1 og S2 og deres påvirkning på S3.

Av hensyn til oppgavens problemstilling velger jeg nå å gå inn i to generative transferteorier, nemlig *Full Transfer*, *Full Aksess* (FTFA) og *Failed Functional Features Hypothesis* (FFFH). Dette er to av de klassiske transferteoriene (Jin et al., 2015, s. 271). Begge tilbyr forklaringsmodeller for transfer fra S1 til S2, og de to forklaringsmodellene er relativt ulike. Man kan si at de to representerer ulike «leire» i den generative transferforskningen.

2.2.1 Failed Functional Features Hypothesis (FFFH)

FFFH eller «hypotesen om uriktig tilegnelse av funksjonelle trekk» antar at en andrespråksinnlærer aldri kan få den samme mentale representasjonen som en førstespråksbruker (Hawkins & Chan, 1997, s. 189). Helt spesifikt er det en antakelse om at parametre for det som kalles funksjonelle trekk, ikke vil være tilgjengelige eller ikke kan endres i voksen alder (Hawkins & Chan, 1997, s. 187). Sentrale forskere bak denne hypotesen, Hawkins og Chan (1997), hevder altså at innlæreren heller overfører *uriktige* trekk fra sitt førstespråk. Slik kan man si at innlæreren «rekrutterer» trekk fra sitt S1 til sitt S2 (som framstilt i Jin et al., 2015, s. 271).

Hawkins & Chan (1997) predikerer to mulige effekter av S2-innlæring i det de kaller en «post-critical-period» (s. 216). De skriver for det første at S2-innlærere i tidlige innlæringsfaser vil ha en grammatikk preget av førstespråket. Men de påpeker også

følgende: «[...] with continued exposure to the L2, they will progressively approximate in performance to native speakers of the target language and away from their L1» (s. 216).

Hypotesen har riktignok blitt revidert i en rekke omganger, og termene «tolkbare» og «ikke-tolkbare» trekk har blitt lansert, med en spesifisering om at det er «ikke-tolkbare» trekk som blir utilgjengelige etter kritisk periode (sitert i Jin et al., 2015, s. 252). For min undersøkelse er det likevel de generelle antakelsene ved FFFH som blir mest sentrale: FFFH sier at innlæreren i møte med andrespråket allerede har store begrensninger, og slik sett blir det en noe deterministisk teori. En naturlig prediksjon om presens perfektum vil for eksempel være at det nærmest vil være umulig å tilegne seg det dersom man har polsk som førstespråk, nettopp fordi polsk ikke har presens perfektum. Når det er sagt, kan presens perfektum for de tyskspråklige oppfattes som en «false friend». Det er en term som i lingvistikken brukes om ord, eller i dette tilfellet en tempusform, som kan virke like i S1 og S2. Det kan bety at de tyske innlærerne delvis må avlære seg viktige aspekter ved sin presens perfektum.

2.2.2 Full Transfer, Full Aksess (FTFA)

FTFA stiller seg ikke likt til spørsmålet om overføringer fra førstespråket som FFFH. I FTFA ligger følgende hovedprinsipp til grunn: «The principal claim of the Full Transfer/Full Access hypothesis (Schwartz and Sprouse, 1994) is that the initial state of L2 acquisition is the final state of L1 acquisition» (Schwartz & Sprouse, 1996, s. 41). Hypotesen sier altså at S2-innlæringen, i de tidlige fasene, vil være preget av «full transfer» eller full overføring/full førstespråksinnflytelse fra S1 (Schwartz & Sprouse, 1996, s. 41). Schwartz & Sprouse (1994, 1996), som formulerte hypotesen, påpeker videre at alle parametre kan få ny verdi i S2-innlæring, noe som betyr at UG er tilgjengelig også i S2-innlæringen. Da er det altså snakk om «full aksess». Dette fordrer riktignok at innlæreren får nok input på andrespråket. I tillegg understreker Schwartz & Sprouse (1996) at S2-tilegnelsen er en kompleks prosess, og de skriver: «The course that L2 development takes is determined in part by the initial state, in part by input, in part by the apparatus of UG and in part by learnability considerations» (s. 41).

Også når det gjelder FTFA-hypotesen, har det blitt formulert flere «underhypoteser». Men det viktigste med FTFA-hypotesen for min oppgave blir nettopp antakelsen om at morsmålslik mental representasjon og full beherskelse er mulig, og at hypotesen sier: Jo lengre man lærer målspråket og oppholder seg i målspråksområdet, jo bedre vil man mestre selv de mest intrikate grammatiske trekk. Det er likevel viktig å understreke at FTFA ikke legger til grunn at man nødvendigvis ender opp med morsmålslik kompetanse, men at UG-parameterne er tilgjengelige i S2-innlæringen³. Det vil altså si at den syntaktiske representasjonen kan være riktig, selv om det ikke nødvendigvis synes i mellomspråksproduksjonen (som framstilt i Jin et al., 2015, s. 262, s. 271).

---

³ Dette er også en av grunnideene i «underhypotesen» *Missing Surface Inflection* (MSIH), som legger til grunn at språkevnen er modulær (Lardiere, 1998).

2.3 Verbale kategorier

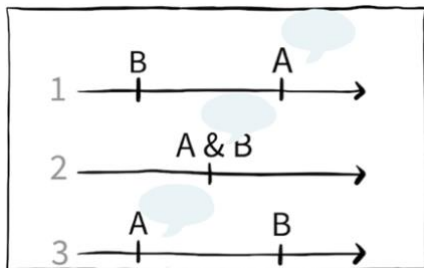
Innledningsvis påpekte jeg at norsk er tempusprominent og at for eksempel polsk er aspektprominent. For å forklare hva som ligger i dette og for å gi et teoretisk bakteppe til teorien om nær og fjern fortid, redegjør jeg nå for de verbale kategoriene tempus og aspekt.

2.3.1 Tempus

Tempus er en bøyingskategori på verb, og tempusbøyning kan forankre et saksforhold til et annet tidspunkt eller en annen situasjon. Derfor blir tempus ofte omtalt som en *deiktisk* eller *pekende* kategori (Eide, 2015, s. 145).

Tempusbøyning finnes i en rekke språk, men ikke i alle. I tillegg er det slik at språkene som *har* tempusbøyning ikke nødvendigvis har de samme tempussystemene (Næss, 2019, s. 154). For eksempel har mange språk det man kan kalle «todelte tempussystem», der én tempusform brukes om fortid og «resten» om ikke-fortid. Man snakker altså om «ikke-fortid» i stedet for «nåtid» fordi mange språk (som norsk) også bruker den typiske nåtidsformen for å markere framtid. Uansett om et språk har et tredelt eller todelt tempussystem, kan man i alle språk likevel uttrykke de tre tidsforholdene fortid (1), nåtid (2) og framtid (3), som eksemplifisert under⁴.

I (1) ser man at prateboblen, som er ytringens «deiktiske senter» (Eide, 2022, s. 328), er plassert *etter* selve verbalhandlingen, altså er det snakk om fortid. Men i (2) er prateboblen og verbalhandlingen plassert samtidig på tidslinjen, og det viser nåtid. I (3) er prateboblen plassert *før* verbalhandlingen, og dette illustrerer framtid.⁵

Figur 1: Fortid, nåtid og framtid

2.3.2 Aspekt

En annen verbal kategori er *aspekt*. Næss (2019) beskriver aspekt som «[...] ulike måter å framstille hendelser på» (s. 159). Det vil si at en handling kan framstilles som avsluttet, pågående, stabil, som en overgang, som en engangshendelse eller som noe som skjer ofte eller alltid (Næss, 2019, s. 159). Det betyr at aspekt handler om *hvordan* en hendelse utvikler seg over tid, ikke *når* noe finner sted relativt til taleøyeblikket eller prateboblen.

Næss (2019) påpeker også følgende: «Forskjellen mellom en pågående (imperfektiv) og en avsluttet eller ikke-utstrakt (perfektiv) handling er kanskje den mest typiske aspektforskjellen vi finner i språk [...]» (s. 160). For eksempel viser Eide (2015) at

⁴ Illustrasjon tegnet etter Eide, 2022, s. 340.

⁵ A = prateboblen, B = verbalhandlingen

setninger av typen «det regner» eller «Jon satt i sofaen» impliserer en type pågående, imperfektivt aspekt. Til forskjell vil setninger av typen «det sluttet å regne» eller «Jon har brukket en fot» implisere ikke-utstrakt, perfektivt aspekt (s. 151-152). Det som også viser seg med de norske eksemplene, er at norsk ikke har spesifikke bøyningssendelser for aspekt, som for eksempel polsk har. Det viser at aspektuelle forskjeller ikke alltid uttrykkes med forskjeller på verbet, men kan uttrykkes gjennom spesielle ord og uttrykk (Næss, 2019, s. 162, se f.eks. også Tonne, 2020).

Når det gjelder aspekt i denne oppgaven, er det nødvendig å understreke at presens perfektum i en rekke tekster *ikke* omtales som en *tempusform*, men som en *aspektform* (se f.eks. Klein, 1992). Næss (2019) sier at det å beskrive noe fra ulike vinkler og det å vektlegge om en situasjon pågår eller er avsluttet, er typiske aspektuelle egenskaper som brukes til å forklare forskjellen mellom presens perfektum og preteritum (s. 161). Næss (2019) sier videre «[...] siden begge refererer til hendelser i fortiden, kan det ikke være snakk om en forskjell i tempus» (s. 161). Når det er sagt, velger jeg i denne oppgaven å kategorisere presens perfektum som en av de norske (sammensatte) *fortidstempusene* (blant annet basert på Eides (2005, 2022) teori om nær og fjern fortid).

2.4 Teorien om nær og fjern fortid

Ovenfor redegjorde jeg for de verbale kategoriene tempus og aspekt, og med det som bakgrunn går jeg nå inn «kjernen» av denne masteroppgaven: Teorien om nær og fjern fortid. For å beskrive teorien viser jeg primært til Eide og Fryds (2021) introduksjonskapittel i *The perfect volume: papers on the perfect*, samt den mer undervisningsrettede boka *Språket som superkraft* (Eide, 2022).

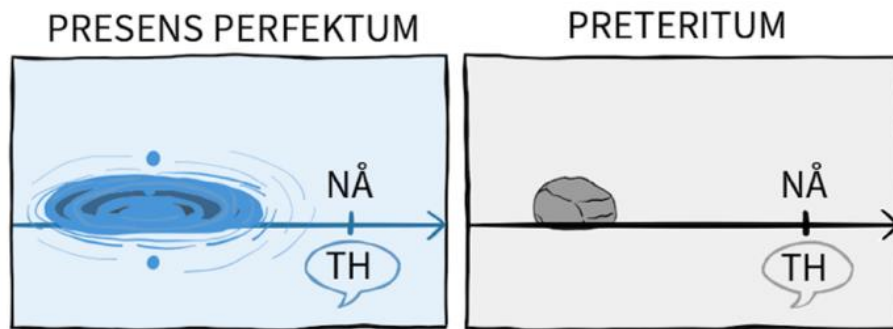
Teorien handler om det å konseptualisere fortidige hendelser, og den tematiserer det at man i norsk bruker ulike tempusformer for å markere fortid. Spesifikt går den ut på at distinksjonen mellom presens perfektum og preteritum markerer det man kaller «nær» og «fjern» fortid (Eide, 2022, s. 329). Dette betyr at presens perfektum brukes til å markere *noe annet* enn preteritum, men akkurat hva dette «annet» er, kan være utfordrende å gripe og forklare. I et forsøk på å forklare dette tar jeg utgangspunkt i Eides (2022) forklaring, som går ut på at de to fortidige tempusformene har ulike kjernebetydninger. Preteritum viser til en fortidig og *tilbakelagt* hendelse, mens presens perfektum viser til en fortidig, men fremdeles *relevant* hendelse. Det betyr at presens perfektum ofte brukes dersom fortidshendelsen virker inn i nåtiden og er en del av det Eide kaller «inneværende syklus». Til forskjell må preteritum brukes om et tilbakelagt stadium, altså en «forrige syklus» (Eide, 2005, s. 302).

Eide (2022) forklarer forskjellen mellom nær og fjern fortid med en metafor⁶. Dersom man slipper en stein på bakken, vil det være en kort og avsluttet hendelse. Steinen vil bli liggende og steinens fall skaper ingen ytterligere effekt. Slipper man derimot steinen i vannet, vil steinen utløse ringer i vannet rundt seg. Her er det altså en effekt eller ettervirkning av fallet. Overfører man denne metaforen til de to aktuelle tempusformene, kan man tenke seg at steinens fall på bakken illustrerer bruken av preteritum om fjern fortid. På samme tid kan steinen som skaper ringer i vannet illustrere bruken av presens perfektum om nær fortid.

---

⁶ Illustrasjonene under er tegnet etter eksemplene og illustrasjonene i Eide (2022).

Figur 2: Presens perfektum og preteritum (i norsk)

Dette kan illustreres ytterligere gjennom to tilsynelatende like teksteksempler (hentet fra Eide, 2022, s. 329):

- a) Har du sett Jon på jobb i dag?
- b) Så du Jon på jobb i dag?

Figur 3: Nær og fjern fortid

I både a) og b) er det snakk om fortid. Taleren lurer ikke på om Jon blir sett *her og nå*, men tidligere i dag, altså *før* talehandlingen (jf. forrige kapittel). Likevel er det en interessant distinksjon mellom a) og b). Dersom du er på jobb, kan kollegaen din stille deg spørsmål a), og med det kan hun lure på om Jon kanskje *fortsatt* er på jobb. Men dersom arbeidsdagen er ferdig og du er hjemme fra jobb, kan det hende samboeren din stiller deg spørsmål b). Dette kan man forklare med at a) tematiserer en type fortid som fremdeles er relevant, altså at effekten vedvarer (jamfør ringene i vannet), mens b) tematiserer noe tilbakelagt, nemlig at jobbdagen er ferdig. Det viser også at konteksten har noe å si for hvordan man tolker utsagnet.

Nettopp hvorfor presens perfektum får lesningen «relevant inn i nåtiden», kan delvis forklares med at det er en sammensatt tempusform med hjelpeverbet «ha» i presens. Hjelpeverbet «ha» har betydning «å være i en tilstand» (Eide, 2022, s. 330). Når det står i presens, har det en innkodet betydning av relevans for nåtiden (Eide & Fryd, 2021, s. 22). Det er også sentralt å nevne at kjernebetydningen til presens perfektum, slik den blir presentert i denne teorien, kan knyttes til «Extended Now»-teorier, det vil si

lingvistiske teorier som foreslår at presens perfektum brukes om hendelser som enten er nært «nå» eller inkluderer «nå» (se f.eks. Rothstein, 2005).

Videre er det sentralt å nevne at kjernebetydningen til preteritum som tilbakelagt fortid og kjernebetydningen til presens perfektum som relevant fortid, også får betydning for hvilke adverbialer som kan brukes sammen med de aktuelle tempusformene. Dette innebærer at når man snakker om en hendelse i forrige syklus og bruker adverbialer som «i går» eller «forrige uke», må man bruke preteritum i norsk (se Eide & Fryd, 2021, s. 20 om «the present perfect puzzle»). Om fortidige hendelser i inneværende syklus har man et valg mellom nær og fjern fortid, men det kommer an på relevansen for nåtiden. For eksempel kan man si «jeg gikk til skolen i dag», og med det implisere at det ikke har noe relevans for nåtiden. Hovedregelen i teorien blir altså følgende: Når man snakker om noe som skjedde i forrige syklus, må man bruke preteritum. I inneværende syklus har man imidlertid et valg (Eide, 2022, s. 331)⁷.

2.5 Fortid i de relevante språkene

Når jeg skal analysere og diskutere potensiell S1-transfer i det norske mellomspråket til de tyske og polske informantene, er det nødvendig å ha noe oversikt over fortidssystemet i de respektive språkene. Dette har også betydning for hvordan jeg har utviklet det metodiske verktøyet, og det vil derfor bli skissert kort under. Her er det nødvendig å understreke at jeg fokuserer på enkelte moment ved fortidssystemene, og at andre moment vil bli nedtonet.

2.5.1 Fortid i norsk

Når det gjelder fortid i norsk, er nettopp skillet mellom nær og fjern fortid svært aktivt (se kap. 2.6). Det vil si at man i norsk opererer med *ulike fortidstempus* som bestemmes av sykluser og relevans for nåtiden. I tillegg er det slik at tempuskategorien anses som den viktigste verbale kategorien i norsk, noe som gjør at norsk kategoriseres som et tempusprominent språk. Det er også slik at norsk, til stor forskjell fra for eksempel polsk, ikke har grammatikalisert verken aspekt eller modus. Slik sett har verb i norsk færre grammatiske distinksjoner markert på verbfrasen enn i en rekke andre språk. Det til tross *har* norsk den komplekse tempusformen presens perfektum, og innlærere av norsk må lære seg når man bruker preteritum og når man bruker presens perfektum (Gujord, 2017, s. 37).

Det kan også være relevant å nevne at norsk har et *todelt* tempussystem. Det skiller seg fra en rekke andre språk, for eksempel tysk og polsk, som har egne framtidsformer (jf. kap. 3.3). Eide (2015) illustrerer det norske tempussystemet på følgende måte:

---

⁷ Det er likevel slik at distinksjonen mellom nær og fjern fortid ikke kan opprettholdes overalt. Det gjelder for eksempel for modalverb, det vil si dersom man prøver å bruke presens perfektum som utfylling til et modalverb. Eide (2022) bruker følgende eksempel: Hvis man sier «tror du Ann stjal de pengene?» om en situasjon der pengene er stjålet og funnet igjen, ville det vært naturlig å bruke preteritumsformen «stjal» også i responsen, nettopp fordi det er snakk om fjern fortid. Men man kan ikke si «*hun må ha stjal de pengene», fordi et modalverb krever et infinitiv verb som utfylling. Derfor bruker man heller bruke en infinitiv perfektum, dvs. «å ha» + partisippet som svar («hun *må ha stjålet* de pengene») (s. 334-335).

	+ finitt	- finitt
+ fortid	preteritum	partisipp
- fortid	presens	infinitiv

Her har jeg markert kategorien +fortid, som inkluderer den finitte preteritumsformen og det infinite partisippet. Det viser at preteritum er en enkel tempusform, mens presens perfektum består av et hjelpeverb og et hovedverb. Derfor kalles presens perfektum for et *sammensatt* eller *perifrastisk tempus*. Her er det også relevant å nevne at man i norsk har et sammensatt fortidstempus som heter *preteritum perfektum* eller tradisjonelt *pluskvampperfektum* (f.eks. «hadde kjøpt»). Men skillet mellom inneværende og forrige syklus er ikke relevant for preteritum perfektum, nettopp fordi hjelpeverbet i preteritum plasserer konstruksjonen *utenfor* inneværende syklus (Eide & Fryd, 2021, s. 22).

2.5.2 Fortid i tysk

I motsetning til norsk har ikke tysk det samme skillet mellom nær og fjern fortid. Selv om tysk synes å ha dette skillet i mer formelle format og i tradisjonelt skriftspråk (Reiten, 2015, s. 259), er tysk samtidsspråk preget av *bortfall* av preteritum. Dette gjelder både standardtysk og dialektale varieteter, og i faglitteraturen brukes termen «Präteritumschwund» («preteritumstap») om dette fenomenet (se f.eks. Fischer, 2018).

For distribusjonen av de tyske fortidsformene betyr dette at man ikke må bruke preteritum om forrige syklus, og at «past denoting adverbials» kan brukes sammen med presens perfektum. Eide og Fryd (2021) skriver: «The German/French present perfect has a wider domain of functions, as it is allowed to signify previous cycles, unlike the Norwegian and English present perfects» (s. 23). Dette kan eksemplifiseres med følgende to setninger. Både a) og b) fungerer på tysk, men a) vil ikke fungere på norsk:

- a) Gestern hat er einen Freund getroffen.
*I går har han møtt en venn.
- b) Gestern traf er einen Freund.
I går møtte han en venn.

Selv om standardoppfatningen er at det tyske språket preges av preteritumstap, er det viktig å understreke at begge fortidstempusene fortsatt er i bruk. Preteritum er for eksempel fremdeles dominerende når det gjelder modalverb. Videre er det slik at de to tempusformene preger ulike domener eller områder av språket. I skriftlige, formelle domener og i historiefortelling brukes ofte preteritum. Det understrekes for eksempel av Dahl (1996), som skriver at preteritum er «fortellingstempuset» i tysk: Ein Tempus der «erzählten Welt» (s. 366).

I tillegg til forskjellene i det muntlige og det skriftlige domenet er det også nødvendig å understreke at tyske varieteter skiller seg fra hverandre, og at tysk standardtalespråk også skiller seg fra en rekke tyske dialekter. Noen tyske varieteter er preget av «Präteritumschwund» i større grad enn andre. Dette gjelder særlig Oberdeutsch (Bayern, Baden-Württemberg, Sveits og Østerrike), hvor man snakker om (mer eller mindre) fullstendig «Präteritumschwund» (Fischer, 2021, s. 347).

2.5.3 Fortid i polsk

Polsk har ikke en form som tilsvarer norsk presens perfektum⁸ (Gujord, 2015, s. 67). Janik (2014) understreker riktignok at polsk *har* en konstruksjon som minner om den norske perfektumkonstruksjonen⁹, men at denne ikke er allment i bruk (s. 120-121)¹⁰. I tillegg er polsk *aspektprominent*, og polsk er et av de slaviske språkene med mest komplisert aspektsystem (Næss, 2019). Janik (2014) understreker også at det å uttrykke aspekt i polsk er obligatorisk (s. 110). Videre påpeker hun: «Alle polske verb har enten det perfekte eller det imperfektive aspektet, og til hver setning må man velge enten et perfektivt eller imperfektivt verb» (s. 114).

Som jeg viste i kap. 2.4.1, har norsk et todelt system inndelt i «fortid» og «ikke-fortid». Polsk har derimot et tredelt system, som vil si at også futurum er en del av systemet. Fordi både preteritum- og futurumsformene kan ha begge typene aspekt (verb i presens kan kun være imperfektive), skisserer Janik (2014) følgende aspekt-temporalitetssystem i polsk (s. 115):

	<i>Fortid</i>	<i>Nåtid</i>	<i>Framtid</i>
<i>Imperfektivt aspekt</i>	✓	✓	✓
<i>Perfektivt aspekt</i>	✓		✓

Dette vil si at selv om polsk kun har én tempusform som brukes om fortid, så kan preteritumsformen uttrykke både imperfektivt og perfektivt aspekt gjennom prefikser og suffikser på verbet. Det vil si at tempusformen preteritum er avhengig av aspekt, og at aspekt spesifiserer verbalhandlingen. Når det så gjelder nær og fjern fortid, har polsk altså ikke to ulike tempusformer for dette. Dermed viser ikke polsk distinksjonen mellom nær og fjern fortid som i norsk. Men polsk har både *perfektivt preteritum*, som brukes om avsluttede handlinger, og *imperfektivt preteritum*, som brukes om uavsluttede handlinger (se f.eks. Brooks, 1975, s. 234). Eksempler på dette kan være følgende¹¹:

- a) *Perfektivt preteritum*:
Po-sprzata-ł-em   wczoraj mieszkanie.
PFV-rydde-PST-1SG i.går   leilighet-ACC
- b) *Imperfektivt preteritum*:
Sprzata-ł-em   wczoraj mieszkanie.
Rydde-PST-1SG   i.går   leilighet-ACC

I a) er det snakk om en avsluttet handling (perfektivt preteritum), som betyr at resultatet er at leiligheten er ryddet. I b) er det heller snakk om en ikke-avsluttet handling (imperfektivt preteritum), noe som betyr at «jeg» holdt på å rydde leiligheten, men at den ikke er ferdig ryddet.

⁸ Polsk har heller ikke preteritum perfektum, men denne formen er som nevnt ikke involvert i skillet mellom nær og fjern fortid (jf. kap. 2.4).

⁹ Et eksempel på konstruksjonen Janik (2014) skriver om kan være setninger av typen «Jeg har boka lest» eller «Boka har jeg lest», som på polsk blir: **Książkę mam przeczytaną**
bok har-jeg lest

Denne konstruksjonen kan riktignok kun brukes dersom objektet er kjent for mottakeren og ikke om setninger med ubestemt objekt (som «Jeg har lest en bok»).

¹⁰ I tillegg påpeker Lindvall (1997) at polsk har gerundiumsformer av verbet (s. 5), som kan likne perfektumkonstruksjoner i norsk. Likevel brukes denne typen konstruksjoner heller når det er snakk om to hendelser hvor den ene kommer foran den andre, og det blir dermed ikke riktig å sidestille den med norsk presens perfektum. Derfor velger jeg å ikke ta høyde for dette i analysen.

¹¹ Eksemplene er utformet av Paweł Urbanik.

2.6 Teoretiske prediksjoner for analysen

Basert på teorien jeg nå har skissert, er det mulig å gjøre noen teoretiske prediksjoner for analysen av datamaterialet. For det første forventer jeg å finne spor av transfer eller tverrspråklig påvirkning. I tråd med generativ transferteori og de to språkene i studien vil de to førstespråksgruppene overføre ulike strukturer. Jamfør FFFH og Janiks (2014) funn er det nærliggende å anta at de polske informantene vil ha *flere* transferbaserte avvik enn de tyske (s. 124). Denne prediksjonen er knyttet til at de polske innlærerne ikke har konseptualisert en kompleks tempusform fra sitt S1. Selv om de tyske informantene *har* kategorien presens perfektum i sitt S1, har de ikke skillet mellom nær og fjern fortid markert med de to fortidstempusene, noe som også kan virke inn på overføringene. I lys av FTFA er det videre naturlig å predikere at botid eller oppholdstid vil korrelere med skår, og det er noe jeg kontrollerer for i analysen. Dette er altså prediksjoner jeg tar med meg inn i analysen av datamaterialet.

3 Metode

I dette kapitlet beskriver jeg studiens metodologiske grunnlag. Først diskuterer jeg metoden opp mot de to metodologiske kriteriene reliabilitet og validitet, og her presenterer jeg også Jarvis' metodologiske rammeverk for påvisning av transfer. Deretter redegjør jeg for valget av spørreskjema som metode, før jeg viser hvordan jeg har utformet det og grunngir valgene jeg har tatt. Deretter greier jeg kort ut om rekruttering av informanter og distribusjon av skjemaet, og jeg diskuterer studiens metodologiske begrensinger. Jeg avslutter med en refleksjon rundt de etiske aspektene ved studien.

3.1 Reliabilitet og validitet

Innledningsvis er det nødvendig å diskutere metoden min opp mot de to kvalitetskriteriene som stilles til enhver forskningsmetode, nemlig *reliabilitet* og *validitet*. *Reliabilitet* oversettes gjerne til pålitelighet (Thaagard, 2018, s. 19). Det handler altså om hvorvidt funnene er stabile, konsistente og pålitelige. Et spørsmål man kan stille seg da er: «Ville en annen forsker ha fått samme resultat dersom hen gjennomførte forskningen under de samme forutsetningene?». Når det gjelder metoden i min oppgave, mener jeg man kan hevde at det er relativt høy grad av reliabilitet. For det første har jeg gjennomført forskningen under kontrollerte former, og jeg har også brukt et standardisert måleverktøy. Alle deltakerne ble dermed eksponert for den samme metoden. Siden jeg også gjør spørreskjemaet tilgjengelig, kan en hvilken som helst forsker gjenta forskningen min. Slik blir forskningen både gjenfinnbar og mulig å gjennomføre med en tilsvarende informantgruppe.

Validitet handler om funnenes gyldighet (Thaagard, 2018, s. 19). Det innebærer hvorvidt de svarene man får, faktisk sier noe om det man undersøker og kan gi svar på de forskningsspørsmålene man stiller. I min studie handler dette særlig om hvorvidt de tendensene jeg ser, faktisk er transfer. Det vil si at det blir et spørsmål om hvorvidt hypotesen om transfer kan bekreftes eller avkreftes, og her blir det relevant å trekke inn Jarvis (2000, 2010). Jarvis (2000, 2010) har presentert et metodologisk rammeverk for hvordan man systematisk kan gå fram for å påvise transfer¹². Jarvis' metode er statistisk fundert, og han definerer derfor transfer fra førstespråket på følgende måte:

L1 influence refers to any instance of learner data where a statistically significant correlation (or probability-based relation) is shown to exist between some feature of learner's IL performance and their L1 background. (Jarvis, 2000, s. 252)

Basert på denne definisjonen mener Jarvis at transfer kan identifiseres når følgende kriterier er oppfylt (Jarvis, 2000, s. 252, s. 267 & Jarvis, 2010, s. 175¹³), her gjengitt etter Gujord & Ragnhildstveit (2018, s. 140-141):

1. Intragruppe-homogenitet i performansen til en innlærergruppe med samme L1
2. Intergruppe-heterogenitet i performansen til innlærergrupper med ulike L1
3. Kongruens mellom innlærerperformansen og L1-performansen
4. Ulik performanse knyttet til ulike kontrastive relasjoner mellom L1 og målspråket

Under første punkt viser Jarvis (2000) til om man kan påvise likheter mellom informanter med *samme* førstespråk, altså hvorvidt informantene med for eksempel tysk som

---

¹² Jarvis & Pavlenko (2008) gjør et skille mellom *lingvistisk transfer* og *konseptuell transfer*, men dette har jeg valgt å ikke gjøre et poeng av i min oppgave.

¹³ Det fjerde kriteriet kom i en senere utgivelse (Jarvis, 2010).

førstespråk oppfører seg *likt*. Her må man riktignok ta hensyn til at det er individuelle forskjeller, for eksempel at språkbrukere har ulike dialekter (Jarvis, 2000, s. 256).

Jarvis' andre kriterium handler om hvorvidt innlærere med *ulike* førstespråk oppfører seg systematisk ulikt (Gujord & Ragnhildstveit, 2018, s. 140). Det vil også si at det må være mulig å skille det de ulike førstespråksgruppene gjør, fra mer generelle læringsløyper og det «alle» innlærere gjør (Jarvis, 2000, s. 257).

Det tredje kriteriet handler om hvorvidt man kan trekke koplinger mellom innlærerens mellomspråksproduksjon og førstespråksproduksjon, og det fjerde kriteriet blir definert av Gujord og Ragnhildstveit (2018) som «ulik performanse knytt til ulike kontrastive relasjoner mellom L1 og målspråket» (s. 141). De to siste kriteriene vil riktignok være vanskelig å teste for dersom man ikke har samlet inn innlærerens språkproduksjon *både* på målspråket *og* på førstespråket. I min undersøkelse har jeg kun tilgang på informantenes norske mellomspråksproduksjon, noe som betyr at jeg kun tar høyde for Jarvis' første og andre kriterium i min diskusjon.

Det er også nødvendig å understreke at Jarvis' metode statistisk sett er mer omfattende enn det jeg har muligheten til å gjennomføre. Jarvis bruker statistiske verktøy i studien som ligger til grunn for rammeverket, og han har et større utvalg informanter. Siden jeg gjør en mindre kompleks statistisk analyse og har et mindre antall informanter, påviser jeg ikke statistisk signifikans. Derfor forholder jeg meg i stedet til hvorvidt jeg kan observere en «probability-based relation» (jf. Jarvis' (2000) definisjon av transfer).

3.2 Valg av metode

For å innhente data brukte jeg digitalt spørreskjema (se vedlegg 1), og jeg benyttet meg av Universitetet i Oslo sitt digitale verktøy *Nettskjema*. Først besvarte informantene et digitalt samtykkeskjema i *Nettskjema*, og ved godkjent samtykke ble de videresendt til selve spørreskjemaet. Dette bestod av to deler. Første del tematiserte språklig bakgrunn. Videre besvarte informantene en grammatisk elisiteringstest, det vil si en test som fremlokker bruken av spesifikke strukturer og konstruksjoner (Vonen, 2003, s. 36). Dette er strukturer som trolig ikke ville ha framkommet like frekvent i naturlig språk. Testen bestod av 34 engelske setninger som skulle oversettes til norsk ved hjelp av norske oversettelsesalternativ.

Jeg kunne riktignok ha brukt andre metoder, for eksempel korpus. Alternativt kunne jeg ha valgt en mer kvalitativ metode, som intervju. Men jeg var ute etter informantenes *intuisjoner* om språk og hva de *selv* mener høres mest riktig ut, og jeg vurderte en elisiteringstest som best tilpasset formålet. I tillegg er det overordnede målet med masterprosjektet å bidra med ny viten til feltet, og jeg ønsket å bruke en metode jeg ikke har sett i studier med liknende tematikk i norsk sammenheng. I tillegg brukte jeg ASK-korpuset i bacheloroppgaven min med liknende forskningsfokus, og det ble naturlig å velge en annen innfallsvinkel til fenomenet.

Det er også nødvendig å understreke at denne typen metode gir meg data om informantenes *performanse* i andrespråket. Det vil si at jeg får innsikt i språkbrukerens faktiske språk, men ikke i den underliggende *kompetansen*. Performansedata kan riktignok være mangelfull på bestemte måter (Eide & Busterud, 2015, s. 48). For eksempel kan resultatene være påvirket av informantenes dagsform, noe som vil være vanskelig å kontrollere for.

3.3 Utforming av spørreskjemaet

I utformingen av spørreskjemaet måtte jeg først velge skjemaspråk. Som Vonen (2003) understreker, er en viktig forutsetning at «[...] forsker og informant(er) behersker et felles språk i tillegg til målspråket» (s. 36). Da flere av deltakerne var på et relativt tidlig stadium av norskinnlæringen og allerede hadde engelsk som S2, valgte jeg engelsk som skjemaspråk.

Selve grammatikktesten ble utformet som en flervalgstest, der informantene skulle velge ett ferdigutfylt svaralternativ per oppgave. Alle oppgavene hadde følgende ordlyd: «Choose the alternative that sounds most right to you». Her unngikk jeg å bruke formuleringer av typen «correct» for å vise at jeg er ute etter *den enkeltes* språklige intuisjoner. I noen tilfeller er riktignok to eller tre alternativer riktige, men informantene skulle kun velge ett alternativ.

Videre vurderte jeg 34 setninger som et overkommelig antall setninger. Pilottestingen tilsa at dette ville ta omtrent en halvtime å besvare, som også er den anbefalte makstiden det bør ta å besvare et spørreskjema (Dörnyei & Csizér, 2011, s. 78). I tillegg anbefaler Dörnyei & Csizér (2011) å veksle mellom ulike typer spørsmål, noe som skal gjøre at informantene opplever variasjon og ikke repeterer svarene sine (s. 78). Derfor inkluderte jeg også 16 kamuflasjesetninger, som skulle «forkle» fenomenet og tilby variasjon.

Videre valgte jeg å utforme alle de 34 oppgavene som oversettelsesoppgaver, som ikke krevde noe form for fri skriving eller utfylling. Jeg kunne riktignok også ha valgt andre løsninger, for eksempel akseptabilitetsvurderinger. Det innebærer at deltakerne skulle ha vurdert graden av «korrekthet», for eksempel ved hjelp av en Likert-skala (Hårstad et al., 2017, s. 141). Jeg kunne også ha valgt å inkludere utfyllingsoppgaver og tekstproduksjonsoppgaver. Da jeg likevel valgte oversettelsesoppgaver med forhåndsdefinerte svaralternativ, gjorde jeg dette fordi det ville gi meg et datamateriale det var overkommelig å regne på og mulig å sammenlikne på grunnlag av.

3.3.1 Spørsmål om språklig bakgrunn

Da jeg skulle utforme første del av testen, fikk jeg god hjelp av veileder samt medstudent Kathrine Tranøy, som allerede hadde laget denne typen spørreskjema til sitt masterprosjekt. Jeg fikk tilgang til dette og redigerte det i noen grad for å tilpasse det til mitt prosjekt. Hensikten med dette skjemaet var å få nok informasjon om informantene til å kunne si noe om deres «språklige ballast». Dermed ble deltakerne bedt om å oppgi førstespråk, hvilke andre språk de kan, alder for innlæring, hvordan de vurderer sin egen kompetanse i språkene, oppholdstid i Norge, samt hvilke språk de bruker i ulike situasjoner. Deltakerne ble også bedt om å oppgi alder, kjønn og utdanning. Dette er faktorer som er kjent for å kunne påvirke innlæring av andrespråk etter det man kaller *kritisk periode* (se for eksempel Berggreen & Tenfjord, 1999, s. 281-286). Grunnet oppgavens omfang har jeg riktignok kun tatt hensyn til noen av disse i analysen. Se tabell 1 og 2 for en sammenfatning av noen av spørsmålene om språklig bakgrunn.

3.3.2 Elisiteringstesten

Totalt 18 av de 34 setningene var reelle testsetninger, det vil si setninger som faktisk testet hvorvidt informanten behersker norske fortidsformer, skillet mellom nær og fjern fortid og eventuelle spor av transfer. De resterende 16 setningene var kamouflasjesetninger. Til sammen utgjorde de 34 setningene et narrativ, og jeg tok utgangspunkt i en hverdagsdiskurs i utformingen. Det vil si at historien, bygget rundt en hverdagslig samtale mellom to kolleger, skulle kunne oppfattes som naturlig og virkelighetsnær. Det gjorde jeg for å gi testen sammenheng og flyt. I tillegg understreker Vonen (2003) at en ulempe ved spørreskjema er at informantene må forestille seg en ytringskontekst for en gitt setning, noe som ikke nødvendigvis sammenfaller med det forskeren har tenkt (s. 36). Ved å lage et narrativ forsøkte jeg å gi informantene nok og samme ytringskontekst. Når det er sagt, merket jeg at det å konstruere et naturlig narrativ på et språk som *ikke* er mitt førstespråk, var utfordrende. Men ved god hjelp fra veileder, flere runder med pilottesting og gjentatte revideringer, forsøkte jeg å gjøre narrativet så naturlig og troverdig som mulig.

Testsetningene

De 18 testsetningene er utformet med hensikten om å i størst mulig grad hente ut kunnskaper om andrespråksinnlæring og transfer. Setningene er også utformet i tråd med hypotesen om at det vil være påvirkning fra førstespråket. Dermed blir det tydelig at testsetningene er utformet med tanke på at de nettopp skal *elisitere*. Slik har metoden min en teoretisk basis og er en teoretisk fundert metode.

Av de 18 reelle testsetningene skulle 8 teste entydig presens perfektum. Det er riktignok slik at det i norsk ofte vil være et valg mellom preteritum eller presens perfektum i innværende syklus (Eide, 2022, s. 331), og derfor valgte jeg i mange tilfeller predikater som gjør at det mest naturlige valget blir presens perfektum. Jeg inkluderte et relativt høyt antall setninger med presens perfektum, både for å se om de tyskspråklige informantene oftere ville velge dette, men også for å se om de polskspråklige informantene ville foretrekke preteritum eller presens i disse tilfellene. Jamfør teorigapittelet har ikke polsk en tempusform som tilsvarer presens perfektum.

Videre skulle 4 setninger teste preteritum, og tre av disse hadde adverbialer som betegner at det er snakk om «forrige syklus»¹⁴, som ikke er kompatibelt med presens perfektum i norsk (jf. Eide & Fryd, 2021, s. 15). Det er særlig interessant med tanke på de tyskspråklige informantene, da man i tysk kan bruke denne typen adverbial sammen med presens perfektum. Jeg inkluderte også to setninger som kan tillate både presens perfektum og preteritum, for å se hva informantene «foretrekker» i mer tvetydige tilfeller. Under er eksempler på setninger fra disse kategoriene. Først står det engelske alternativet informantene skulle oversette, deretter den grammatikalsk riktige norske oversettelsen¹⁵:

Eksempel presens perfektum:

She answers: «Approximately four, I already consumed three cups today»/

Hun svarer: «Cirka fire, jeg **har** allerede **drukket** tre kopper i dag»

¹⁴ Omtalt som «past denoting adverbials» hos Eide og Fryd (2021, s. 15).

¹⁵ Uthevingene var ikke synlige i selve testen.

Eksempel preteritum:

A few days later, Mia finds herself thinking back on her conversation with Vilde on Monday. /

Noen dager senere tenker Mia tilbake på samtalen hun **hadde** med Vilde på mandag.

Eksempel begge lov¹⁶:

She says: «I just moved in and cannot wait to have friends come over!»/

Hun sier: «Jeg **har** nettopp **flyttet** inn og gleder meg til venner kommer på besøk!» / Hun sier: «Jeg **flyttet** nettopp inn og gleder meg til venner kommer på besøk!»

I tillegg til setningene som i norsk enten tillater presens perfektum, preteritum eller begge, ønsket jeg å inkludere noen setninger som testet modal bruk av presens perfektum. Dette er lite forsket på, og det var interessant å undersøke hvorvidt informantene aksepterte presens perfektum i modale konstruksjoner. Det må riktignok understrekes at modal bruk av presens perfektum ikke er standarden i norsk, men ser ut til å være et dialektalt fenomen i nordlige og vestlige deler av landet (Eide, 2010, s. 65), f.eks. «har æ vorre dæ, så har æ tatt kontakt med lege»¹⁷. Dermed fikk jeg også tre personer med norsk som førstespråk til å ta testen, og *ingen* av de norskspråklige informantene aksepterte presens perfektum i modale konstruksjoner. Setningene var formulert på følgende måte, her representert gjennom svaralternativet *med* presens perfektum:

Eksempel på modal bruk av presens perfektum:

Vilde answers: «If I were you, I would go to a second hand store instead» /

Vilde svarer: «**Har** jeg **vært** deg, **har** jeg **gått** på en bruktbuikk i stedet»

Jeg tar riktignok ikke hensyn til dialektale variasjoner hos informantene, og det vil derfor ikke være mulig å diskutere dette med hensyn til talemålsvariasjon.

Alle setningene i testen hadde videre tre eller fire svaralternativer, og testsetningene hadde som hovedregel et alternativ med presens perfektum, et med preteritum, et med pluskvamperfektum og et med presens. Jeg inkluderte dermed de to fortidsformene som er sentrale i skillet mellom nær og fjern fortid, samt fortidsformen pluskvamperfektum og nåtidsformen presens. Jeg valgte å inkludere pluskvamperfektum både for å øke antallet svaralternativer og for å inkludere en fortidsform som *ikke* er relevant for skillet mellom nær og fjern fortid (jf. teorikapittelet). Jeg inkluderte også presens, fordi man i enkelte

---

¹⁶ Preteritum og presens perfektum vil riktignok gi ulike lesninger: Perfektumformen bærer med seg «implikasjon at effekten av hendelsen er merkbar» (Eide, 2022, s. 332).

¹⁷ Det må understrekes at det også finnes nok en marginal type presens perfektum i modale konstruksjoner i norsk omtalt som «inferential perfect» hos Rothstein (2010, s. 81-82). Denne blir også nevnt i *Norsk referansegrammatikk*, hvor Faarlund et al. (1995) omtaler den som en rekonstruerende perfektum (s. 631). Eksempler kan være setninger som «i mellomtiden har tyven gått inn på kontoret» eller «her har det gått en bjørn». Det er altså setninger som har en modal lesning, og som bruker presens perfektum om fjern fortid. Når det er sagt, er det en diskusjon om denne formen i det hele tatt er utbredt. Derfor har jeg ikke testet den, men heller den mer dialektale varianten.

tilfeller i polsk bruker presens der man i norsk bruker preteritum eller presens perfektum (Janik, 2014, s. 124).

I forbindelse med utformingen av testsetningene er det også sentralt å understreke at jeg har forsøkt å unngå forhåndspåvirkning (priming) fra engelsk i størst mulig grad. Derfor bruker jeg konsekvent ikke «has» i de engelske formuleringene, som naturlig vil invitere til en oversettelse med sammensatt tempusform i norsk. I stedet har jeg forsøkt å bruke engelske *-ing-former/progressiv form* (Hasselgård et al., 2012, s. 181). Det å bruke denne formen samt andre omskrivninger kan riktignok ha gått på bekostning av hvor korrekt det engelske narrativet høres ut.

Kamuflasjesetningene

Av de 16 kamuflasjesetningene testet 10 leddstilling, 2 samsvar og 4 possessivt pronomen. Disse hadde ingen funksjon utover den rent «kamuflerende», og de ble plassert mellom de reelle testsetningene som en del av den naturlige storyen (se vedlegg 2 for fordelingen av disse). Under pilottestingen fortalte pilotdeltakerne at de ikke så akkurat hvilket fenomen jeg var ute etter, noe som tilsier at kamuflasjesetningene oppfylte sin hensikt. Når det er sagt, virket det som flere av de reelle testdeltakerne merket hva som var fokuset, da samtlige var interesserte i å diskutere norske fortidstempus i etterkant av testingen.

Kamuflasjesetningene har blitt fjernet fra statistikken når jeg har regnet ut deltakernes prosent korrekte svar. Likevel har jeg også regnet ut hver deltakers skår på kamuflasjesetningene (se vedlegg 3), fordi disse kan si noe om testen på et generelt nivå. Resultatene viser at begge gruppene får noe høyere skår på disse setningene, med henholdsvis 77% (tysk) og 61% (polsk) korrekte svar mot 59 % (tysk) og 51 % (polsk) korrekte svar på testsetningene. Det at skåren er noe lavere på testsetningene, kan ha en sammenheng med at «presens perfektum» som det forhåndsdefinerte korrekte svaralternativet i de modale konstruksjonene (som er kategorien informantene skårer lavest i), i relativt stor grad har virket inn på resultatet av testsetningene. Som nevnt er dette ikke den mest utstrakte varianten i norsk. Valget av de andre alternativene er dermed ikke feil. Hvis de har lært seg norsk i kurssammenheng og ved eksplisitt undervisning, kan de ha lært at presens perfektum i disse tilfellene ikke er korrekt.

3.4 Pilottesting

For å kvalitetssikre spørreskjemaet pilottestet jeg det i flere omganger. Først besvarte en tidligere ansatt og mangeårig norsklærer på instituttet testen, og jeg ble gjort bevisst på at testen overordnet var litt for avansert. Deretter fikk jeg tre sivile personer med norsk som førstespråk til å ta testen, med hensikt om å «renske» testen for feil, samt å anslå cirka tidsbruk og forståelighet. Dörnyei & Csizér (2012) påpeker at pilottesting også bør foregå på individer i målgruppen testen er designet for (s. 79), og jeg fikk derfor en N2-innlærer på B2-nivå med tysk som førstespråk til å ta testen.

3.5 Informantene

For å rekruttere informanter til prosjektet tok jeg kontakt med lærere på norskkurs og ledere i relevante organisasjoner. De fikk tilsendt e-post med det vedlagte informasjonsskrivet¹⁸, som igjen videresendte det til sine aktuelle kandidater. Deretter møtte jeg alle informantene og var til stede da de tok testen (med unntak av én informant). Det gjorde jeg fordi de skulle ha muligheten til å stille spørsmål om noe var uklart, for å minimere feilkilder som kunne ha oppstått i mindre ordnede former og for å gi dem et gavekort som takk for hjelpen. Det må i denne sammenhengen også understrekes at informantene som gikk på norskkurs (primært de tyskspråklige), tok testen i enda mer ordnede og rolige former, da jeg møtte dem etter kurset og testen ble gjennomført i et klasserom. Dataene fra majoriteten av de polskspråklige informantene ble innsamlet i en mer sosial og uformell setting, og det kan ha vært støy og romlige omstendigheter som kan ha påvirket resultatene.

Det var totalt 21 informanter i studien, derav 11 med tysk som førstespråk og 10 med polsk som førstespråk. Av de 11 med tysk som førstespråk, hadde 9 vokst opp i Tyskland, 1 i Østerrike og 1 i Sveits. Informantene hadde liknende ferdighetsnivå i norsk. I utgangspunktet så jeg *kun* etter informanter fra norskkurs på nivå B1/B2 (etter «Det felles europeiske rammeverket for språk»). Informantene skulle altså ikke være helt på nybegynnernivå. Det at alle informantene skulle ha omtrentlig samme nivå var et bevisst valg da målet var å sammenlikne informantene langs aksene «førstespråk», og ikke langs aksene «tilegnelsesnivå». Men det viste seg å være vanskelig å rekruttere nok informanter *kun* fra norskkurs, og majoriteten av de polskspråklige informantene er rekruttert fra andre organisasjoner¹⁹. Av disse informantene oppgav likevel alle at de hadde gått på eller gikk på kurs nå. 5 av dem hadde tatt kurs på nivå B2, 3 på nivå B1 og én på nivå A2.

Under følger to tabeller som presenterer de 21 deltakerne med hensyn til alder, kjønn, utdanning, botid i Norge, land og engelskkompetanse. Alle deltakerne har fått navn etter følgende formel: *P1* for polskspråklig 1, *T2* for tyskspråklig 2 osv. De to tabellene skiller seg noe fra hverandre, da det ikke er relevant å oppgi land for de polskspråklige informantene (som alle har vokst opp i Polen) og ikke kursnivå for de tyske informantene (da alle gikk på kurs tilsvarende nivå B1/B2 på testtidspunktet). Hva angår kategorien «engelsk», oppga informantene språk etter «level of proficiency», altså skulle de liste opp språkene de kan etter hvilke de kan best. De skulle også rangere sitt eget ferdighetsnivå, derav termene «veldig bra», «bra» og «funksjonelt» i tabellene. Jeg tar riktignok ikke hensyn til engelskpåvirkning i denne oppgaven, men i kapittel 5.6 bruker jeg disse dataene til å formulere forslag til videre forskning.

---

¹⁸ I informasjonsskrivet står det ikke spesifikt hvilket grammatisk fenomen jeg undersøker, slik at deltakerne ikke skulle bli forhåndspåvirket. Derfor het også selve undersøkelsen «Norwegian sentence structure».

¹⁹ Det at de tyskspråklige informantene alle gikk på norskkurs på testtidspunktet, men ikke majoriteten av de polskspråklige, kan ha gjort de tyskspråklige informantene mer «oppmerksomme» på grammatiske regler. Dette er riktignok noe som er vanskelig å måle, og jeg har ikke tatt høyde for dette.

Tabell 1: Tyskspråklige informanter

Informant	Alder	Kjønn	Utdanning	Botid	Land	Engelsk
T1	25	Kvinne	Bachelor	2.5	Tyskland	Språk 2, veldig bra
T2	65	Mann	MA ²⁰ el. høyere	3	Tyskland	Språk 2, bra
T3	24	Mann	MA el. høyere	1	Tyskland	Språk 2, veldig bra
T4	35	Mann	MA el. høyere	0.75	Tyskland	Språk 2, veldig bra
T5	33	Kvinne	MA el. høyere	1	Tyskland	Språk 2, veldig bra
T6	24	Kvinne	Bachelor	0.1 ²¹	Tyskland	Språk 2, bra
T7	22	Kvinne	Bachelor	1.5	Østerrike	Språk 2, veldig bra
T8	25	Kvinne	Bachelor	0.5	Tyskland	Språk 2, bra
T9	33	Kvinne	MA el. høyere	1	Tyskland	Språk 2, veldig bra
T10	28	Mann	MA el. høyere	1	Tyskland	Språk 2, veldig bra
T11	28	Mann	MA el. høyere	1	Sveits	Språk 2, veldig bra

Tabell 2: Polskspråklige informanter

Informant	Alder	Kjønn	Utdanning	Botid	Kurs ²²	Engelsk
P1	25	Mann	Bachelor	0.5	B1/B2	Språk 2, veldig bra
P2	40	Kvinne	Annen	15	B2	Språk 3, bra
P3	32	Mann	Bachelor	7	B1	Språk 2, veldig bra
P4	37	Kvinne	MA el. høyere	8	B2	Språk 3, bra
P5	37	Kvinne	MA el. høyere	12	B2	Språk 2, bra
P6	29	Kvinne	MA el. høyere	4	A2	Språk 2, funksjonelt
P7	37	Kvinne	MA el. høyere	10	B1	Språk 3, funksjonelt
P8	29	Kvinne	MA el. høyere	3	B2	Språk 2, bra
P9	30	Kvinne	MA el. høyere	1.5	B1	Språk 2, bra
P10	33	Kvinne	MA el. høyere	6	B2	Språk 3, bra

²⁰ MA betyr master.

²¹ Sannsynligvis ugyldig svar.

²² Enkelte av de polskspråklige informantene oppgir også at de fremdeles går på kurs.

3.6 Metodologiske begrensninger

I studiet av lingvistiske fenomen vil ingen metode være fri for begrensninger, og det er nødvendig å diskutere begrensningene ved metoden i mitt prosjekt. Den primære begrensningen, som hyppig trekkes fram ved spørreskjema som metode, er den manglende toveisinformasjonen mellom forsker og informant. For eksempel skriver Hårstad et al. (2017): «Om forskeren bruker skriftlig spørreskjema, har han eller hun i slike tilfeller ikke mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål, eller sikre seg at informantene faktisk tolker setningen slik forskeren ønsker at de skal tolke den» (s. 147). Det vil si at forskeren får en «avstand» til informanten, noe som kan gjøre at potensielt vanskelige formuleringer og uklarheter ikke blir oppklart. For å minimere denne begrensningen valgte jeg å være til stede under gjennomføringen av spørreundersøkelsen.

Nok en begrensning er at utformingen av testen var utfordrende fordi jeg ikke selv har engelsk som førstespråk, men også fordi jeg skulle lage en sammenhengende historie med nok setninger. I tillegg er setningene formulert med hensikt om å fange nyansene av nær og fjern fortid i norsk, noe som satte rammer for hvordan setningene kunne se ut. Fordi setningene er utformet med et relativt stort antall «kriterier», kan dette ha begrenset graden av «naturlighet».

Det er også nødvendig å understreke at en problemstilling kan undersøkes fra flere vinkler, gjerne ved at man benytter flere metoder. Det å kombinere metoder på denne måten, gjerne både kvalitative og kvantitative, kalles *metodetriangulering* (Ringdal, 2013, s. 110). I dette tilfellet kunne jeg for eksempel foretatt intervju med noen av testdeltakerne i etterkant av spørreskjemaet. Men grunnet oppgavens størrelse og begrensende omfang vurderte jeg det som riktig å begrense meg til én nøye gjennomarbeidet metode.

Til slutt kan det være relevant å trekke fram at studien min har et relativt lavt antall informanter, særlig dersom man definerer det som kvantitativt. Men metoden bak denne studien har klart både kvantitative og kvalitative islett, og det er også nødvendig å understreke at en rekke innflytelsesrike studier og teorier er basert på et relativt lite antall informanter (se for eksempel Vainikka og Young-Scholten's minimale tre-hypotese (1994)). Det betyr ikke at prosjektet mitt alene kan belyse det grammatiske fenomenet tilstrekkelig, men at jeg har mulighet til å diskutere funnene og til å trekke slutninger på bakgrunn av dem.

3.7 Etiske betraktninger

Prosjektet mitt er godkjent av Sikt²³ og gjennomført i tråd med forskningsetiske retningslinjer. Før deltakerne besvarte spørreskjemaet, fikk de et informasjonsskriv med info om studiens vilkår, formål, lagring av data, anonymisering og frivillig deltakelse (se vedlegg 4). Dermed ga deltakerne sitt informerte samtykke.

Alt datamaterialet som ble samlet inn er anonymisert. Selv om jeg spurte om alder, kjønn og utdanning, etterspurte jeg ikke noen form for direkte personidentifiserende data, og jeg har i tråd med Sikt vurdert at jeg i størst mulig grad har minimert personvernulempen for deltakerne. I tillegg er Nettskjema et av databehandlingssystemene i tråd med NTNUs retningslinjer, og lagringen av dataene har vært forsvarlig.

---

²³ Dato for godkjennelse: 01.12.2022.

4 Resultater

I dette kapittelet presenterer jeg oppgavens datamateriale. Dette presenteres i tabell- og diagramformat, og det er disse tabellene og diagrammene som vil utgjøre grunnlaget i det påfølgende analyse- og diskusjonskapittelet.

4.1 Testsetningene

Først er det nødvendig å vise hvilke setninger jeg inkluderer som en del av datamaterialet. Testen, slik den så ut for deltakerne, hadde 34 setninger. Kun 18 av disse er relevante for oppgavens tematikk, og videre vil jeg derfor kun kommentere på disse²⁴. Selv om de 18 relevante setningene *ikke* har nummer 1-18 i selve testen, er det denne nummereringen jeg bruker videre i oppgaven. Tabell 3 under viser derfor hvilket tall som tilsvarer hvilken setning videre og hva som er den korrekte norske oversettelsen.

Tabell 3: Testsetningene

	Setning som tester fortid	Korrekt svar	Korrekt tempus
1	She says: «I just moved in and cannot wait to have friends come over!».	Hun sier: «Jeg har nettopp flyttet inn/flyttet nettopp inn og gleder meg til venner kommer på besøk!».	Begge lov
2	Mia answers that the new apartment is located at Buran, whereas the old apartment is located at Byåsen.	Mia svarer at den nye leiligheten ligger på Buran; leiligheten hun bodde i før ligger på Byåsen.	Pret.
3	She says: «I always wanted an apartment near the city centre».	Hun sier: «Jeg har alltid ønsket meg en leilighet nær sentrum».	Pres.perf.
4	She would not have wanted to live anywhere else than Trondheim.	Hun har ikke villet bo noe annet sted enn Trondheim.	Mod.
5	Vilde asks Mia about buying furniture for the new apartment.	Vilde spør Mia om hun har kjøpt/kjøpt møbler til den nye leiligheten.	Begge lov
6	Mia responds that she had most of the furniture from before, but she also had to visit IKEA several times last week. ²⁵	Mia svarer at hun hadde mesteparten av møblene fra før, men at hun også måtte dra til IKEA mange ganger forrige uke.	Pret.
7	She says: «I always liked the fact that IKEA offers simple, yet stylish designs».	Hun sier: «Jeg har alltid likt at IKEA har enkelt, men stilig design».	Pres. perf.
8	Vilde answers: «If I were you, I would go to a second hand store instead».	Vilde svarer: «Har jeg vært deg, har jeg gått på en bruktbuikk i stedet».	Mod.
9	Mia describes her thorough search through several thrift shops in the past few weeks, with no luck.	Mia forklarer at hun har lett gjennom mange bruktbuikker de siste ukene, men uten hell.	Pres.perf.
10	«If I were you, I would check out Finn and Tise too», Vilde replies.	«Har jeg vært deg, har jeg sjekket ut Finn og Tise også» svarer Vilde.	Mod.
11	He pours himself a coffee and says «delicious!»	Han tar seg en kopp kaffe og sier «det smakte godt!»	Pret.

²⁴ Se vedlegg 3 for resultatene fra kamouflasjesetningene. Selv om disse ikke blir relevante for oppgavens tematikk, kan de si noe om testen overordnet sett.

²⁵ Feil i svaralternativene, ikke samme leddstilling (se vedlegg 1).

12	She answers: «Approximately four, I already consumed three cups today».	Hun svarer: «Cirka fire, jeg har allerede drukket tre kopper kaffe i dag».	Pres. perf.
13	«This week I have cut completely back on caffeine».	«Denne uken har jeg kuttet helt ned på koffein».	Pres.perf.
14	A few days later, Mia finds herself thinking back on her conversation with Vilde on Monday.	Noen dager senere tenker Mia tilbake på samtalen hun hadde med Vilde på mandag.	Pret.
15	Four years as colleagues, and it still seems like Vilde tries to impress her.	De har vært kolleger i fire år, og det virker fortsatt som Vilde prøver å imponere henne.	Pres. perf.
16	Thinking back, Vilde was always like that.	Når hun tenker tilbake på det, har Vilde alltid vært sånn.	Pres.perf.
17	«That level of political correctness would leave me completely exhausted!»	«Har jeg vært så politisk korrekt, har jeg blitt helt utslitt!».	Mod.
18	Luckily, Mia was never the type of person to let other people's opinions dictate her.	Heldigvis har Mia aldri vært en type person som lar seg diktere av andres meninger.	Pres.perf.

4.2 Korrekte vurderinger

Når jeg nå presenterer resultatene, begynner jeg med å vise i hvor stor grad informantene har valgt rett oversettelsesalternativ (det jeg har vurdert som grammatisk riktig²⁶). Dette er skissert i tabell 4 og 5 under, hvor hver informantgruppe er representert i en egen tabell. Her ser man hver informants gjennomsnittsskår, i tillegg til gjennomsnittet for hver setning og den totale gjennomsnittsprosenten for korrekte vurderinger i de to informantgruppene. I tabell 4 og 5 betyr 0 galt svar og 1 korrekt svar. Disse tabellene kan riktignok kun si noe om hvordan informantene behersker systemet *som helhet*, og det vil bli mer nyansert senere i kapittelet.

Tabell 4: Gjennomsnitt tyskspråklige informanter (testsetningene)

	Type setning	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	Gj.snitt
Setning 1	Begge	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	91%
Setning 2	Pret.	1	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	64%
Setning 3	Pres.perf.	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	82%
Setning 4	Mod.	0	1	1	0	0	0	1	1	0	1	0	45%
Setning 5	Begge	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	91%
Setning 6	Pret.	1	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0	45%
Setning 7	Pres.perf.	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	82%
Setning 8	Mod.	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	27%
Setning 9	Pres.perf.	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	27%
Setning 10	Mod.	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	36%
Setning 11	Pret.(em.)	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	9%
Setning 12	Pres.perf.	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	82%
Setning 13	Pres.perf.	0	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	64%
Setning 14	Pret.	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	0	64%
Setning 15	Pres.perf.	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	1	73%
Setning 16	Pres.perf.	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	91%
Setning 17	Mod.	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	27%
Setning 18	Pres.perf.	1	1	0	1	1	1	0	0	0	1	0	55%
Antall riktige		9	10	10	6	16	13	11	9	9	13	10	
Gj.snitt		50%	56%	56%	33%	89%	72%	61%	50%	50%	72%	56%	59%

²⁶ I kategorien «modalitet» er presens perfektum markert som det korrekte alternativet, selv om det er pluskvamperfektum (og til dels preteritum) som er mest rett i standard norsk. Men for å se hvorvidt informantene aksepterer presens perfektum i modale konstruksjoner, er det dette som markeres som rett her.

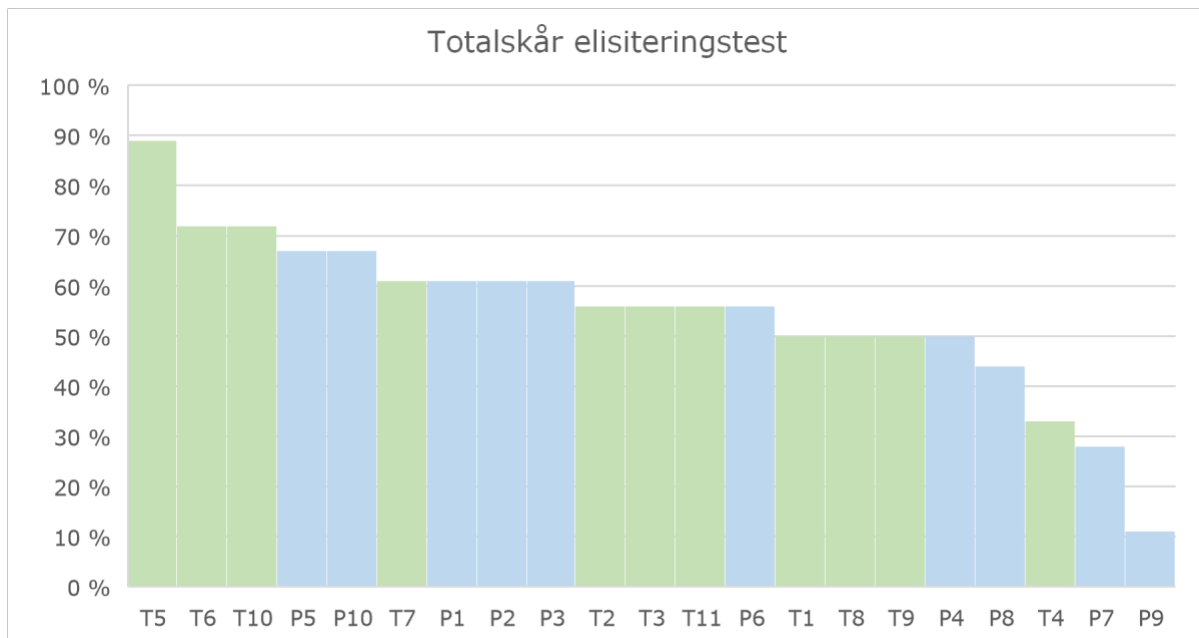
Tabell 5: Gjennomsnitt polskspråklige informanter (testsetningene)

	Type setning	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10	Gj.snitt
Setning 1	Begge	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	90%
Setning 2	Pret.	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	70%
Setning 3	Pres.perf.	1	1	0	0	1	0	0	0	0	1	40%
Setning 4	Mod.	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	10%
Setning 5	Begge	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	90%
Setning 6	Pret.	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	30%
Setning 7	Pres.perf.	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1	60%
Setning 8	Mod.	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	20%
Setning 9	Pres.perf.	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1	50%
Setning 10	Mod.	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	30%
Setning 11	Pret.(em.)	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	30%
Setning 12	Pres.perf.	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	80%
Setning 13	Pres.perf.	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1	40%
Setning 14	Pret.	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1	60%
Setning 15	Pres.perf.	1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	70%
Setning 16	Pres.perf.	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	70%
Setning 17	Mod.	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	20%
Setning 18	Pres.perf.	1	1	0	0	1	1	0	0	0	1	50%
Antall riktige		11	11	11	9	12	10	5	8	2	12	
Gj.snitt		61%	61%	61%	50%	67%	56%	28%	44%	11%	67%	51%

Tabell 4 og 5 viser at de tyskspråklige informantene får et gjennomsnitt på 59 %, mens de polskspråklige informantene får et gjennomsnitt på 51% korrekte svar. Det viser at de to informantgruppene ikke skiller seg betraktelig fra hverandre hva gjelder gjennomsnitt av alle testsetningene, og at den tyskspråklige informantgruppen kun skårer marginalt høyere. I tabellene ser man også hver enkelt informants individuelle gjennomsnittsskår, og her er det naturligvis større forskjeller. I den tyske informantgruppen er 33% laveste skår og 89% høyeste skår, og i den polske informantgruppen er 11% laveste skår og 67% høyeste skår.

Et tydeligere bilde av informantenes totalskår får man i diagram 1 under, hvor man ser alle informantenes resultater fra alle testsetningene i fallende rekkefølge:

Diagram 1: Totalskår eliseringstest

4.3 Inkorrekte vurderinger

I forrige kapittel viste jeg i hvor stor grad informantene har svart rett, og tabell 4 og 5 viser antallet korrekte vurderinger per informant. Det er i tillegg nødvendig å vise *hva* informantene har svart dersom de *ikke* har svart korrekt. Dette kan i enda større grad være med på å belyse spørsmålet om transfer. Derfor presenterer jeg nå to tabeller, tabell 6 og 7, én for hver informantgruppe. I tabell 6 og 7 bruker jeg følgende forkortelser: PP = presens perfektum, pret = preteritum, plus = pluskvamperfektum/preteritum perfektum og pres = presens. Til høyre i tabellene er det en kolonne med tittelen «kommentarer», hvor jeg kommenterer og kategoriserer de setningene som skiller seg mest ut. Dette er særlig de setningene hvor et markant antall informanter velger samme alternativ.

Tabell 6: Inkorrekte vurderinger tyskspråklige informanter

	Type	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	Kommentarer
Setning 1	Begge			Pres									
Setning 2	Pret			PP	PP				PP		Pres		
Setning 3	PP	Pret								Pret			
Setning 4	Mod	Plus			Plus	Pret	Pret			Plus		Pret	Like mange velger pret. og plus.
Setning 5	Begge				Plus								
Setning 6	Pret		Pret /PP	PP/ Pret	PP/ Pret		PP/ Pret				PP/ Pret	PP/ Pret	6 velger ikke samme tempus i de to setningene.
Setning 7	PP									Pret		Pres	
Setning 8	Mod	Pret	Plus	Pret	Pret		Pret	Pret	Pret	Plus			6 velger pret, 2 velger plus.
Setning 9	PP	Pret	Pret		Plus			Pret	Pret	Pret	Plus	Pret	6 velger pret.
Setning 10	Mod	Pret	Pret	Pret	Pret			Pret	Pret	Plus			6 velger pret, 1 velger plus.
Setning 11	Pret (em.)	Pres	Pres	Pres	Pres	Pres	Pres		Pres	Pres	Pres	Pres	10/11 aksepterer ikke em.pret., og alle velger pres.
Setning 12	PP	Pret			Plus								
Setning 13	PP	Pret	Pret				Pret	Plus					
Setning 14	Pret		PP		Plus				PP			PP	
Setning 15	PP				Pret			Plus	Pres				
Setning 16	PP									Pret			
Setning 17	Mod	Pret	Pret	Pret	Plus			Plus	Pret		Pret	Pret	6 velger pret, 2 velger plus.
Setning 18	PP			Pret				Plus	Pret	Pret		Pret	

Tabell 7: Inkorrekte vurderinger polskspråklige informanter

	Type	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10	Kommentarer
Setning 1	Begge									Plus		
Setning 2	Pret				PP		PP			Pres		
Setning 3	PP			Plus	Plus		Pres	Pres	Pret	Pret		Ville brukt imperfektivt pret. i polsk, 2 velger pret.
Setning 4	Mod	Pret	Pret	Plus	Pret	Pret	Pret	Pret	Pret		Plus	7 velger pret, 2 velger plus.
Setning 5	Begge		Plus									
Setning 6	Pret	PP/ Pret	PP				PP/ Pret	Pret /PP	PP/ Pret	PP	PP/ Pret	5 velger ikke samme tempus i de to setningene.
Setning 7	PP				Pret			Pret	Pret	Pret		Ville brukt imperfektivt pret. i polsk, 4 velger pret.
Setning 8	Mod	Plus	Plus	Pret	Plus	Plus		Pret		Pret	Plus	5 velger plus, 3 velger pret.
Setning 9	PP	Pret				Pret	Plus		Pres	Plus		
Setning 10	Mod	Plus	Plus	Pret	Plus			Pret		Pret	Plus	4 velger plus, 3 velger pret.
Setning 11	Pret (em.)	Pres		Pres		Pres	Pres		Pres	Pres	Pres	7 aksepterer ikke em.pret., og alle velger pres.
Setning 12	PP							Plus		Pret		
Setning 13	PP		Pret			Pret	Pret	Pret	Pret	Pret		6 velger pret for «denne uken».
Setning 14	Pret				PP			Pres	PP	Plus		
Setning 15	PP						Pres	Plus		Pres		
Setning 16	PP					Pret		Plus		Pret		
Setning 17	Mod	Plus	Plus	Pret	Plus			Pret	Plus	Pret	Plus	5 velger plus., 3 velger pret.
Setning 18	PP			Plus	Pret			Pret	Pret	Plus		

4.4 Emnesnitt

Som nevnt i kap. 3.3.2, er setningene delt inn i fire kategorier²⁷, herunder «presens perfektum», «preteritum», «begge lov» og «modalitet». Det vil si at jeg tester ulike sider ved fortidstempusene. Totalt 8 setninger i testen vil i norsk kreve presens perfektum, 4 krever preteritum, 2 tillater begge og 4 av setningene tester modalitet. Dermed blir det også sentralt å gjøre et emnesnitt, som vil si at jeg undersøker hvordan de to informantgruppene skårer i de fire kategoriene. Slik kan jeg se om noen resultater klynger seg, og om informantgruppene skiller seg fra hverandre i de ulike kategoriene.

Tabell 8: Emnesnitt på gruppenivå

Emne	Tysk	Polsk
Emne 1: Presens perfektum (8)	70%	58%
Emne 2: Preteritum (4)	46%	48%
Emne 3: Begge lov (2)	91%	90%
Emne 4: Modal bruk (4)	34%	20%

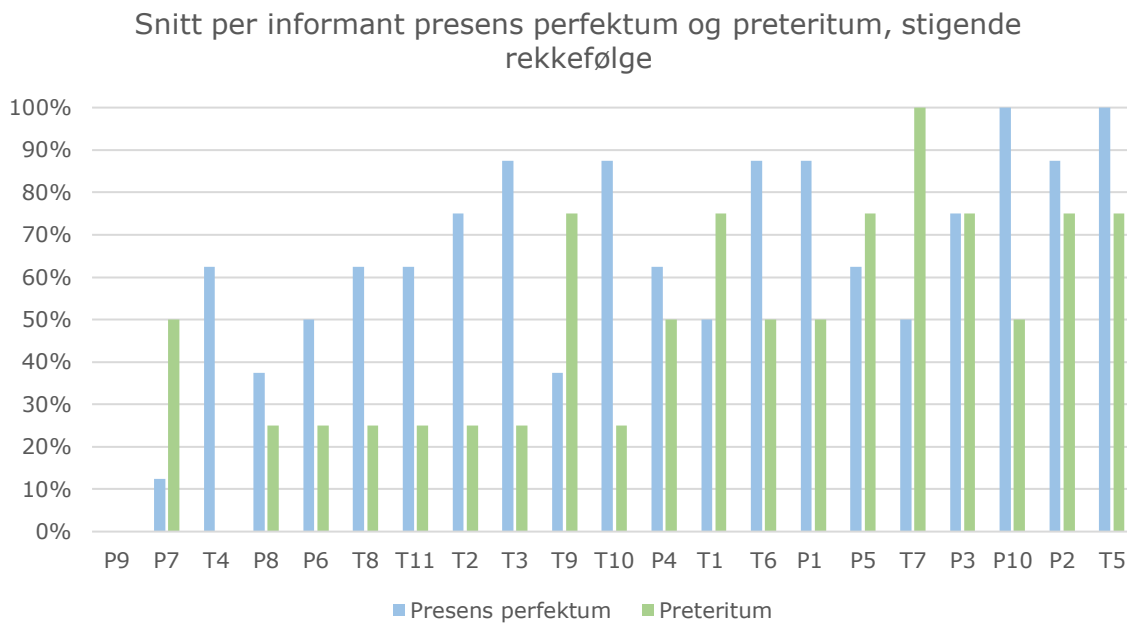
I tabell 8 ser man at den tyskspråklige informantgruppen totalt sett skårer høyere i kategorien presens perfektum, men at de to gruppene skårer tilnærmet likt i kategorien preteritum. Emnesnittet i kategorien «begge lov» sier ikke noe utover at henholdsvis 91% og 90% velger *enten* presens perfektum *eller* preteritum, og dette blir spesifisert i kap. 4.3. Den modale bruken er ikke hovedfokus i oppgaven, men det blir tydelig at den tyskspråklige gruppen i noe større grad enn den polkspråklige gruppen aksepterer presens perfektum i modale konstruksjoner.

Da tabellene jeg har presentert så langt kun sier noe om beherskelsen av systemet som helhet, er det også nødvendig å vise hva informantene skårer i de ulike kategoriene på individnivå. Diagrammet under er *kun* basert på de to kategoriene «presens perfektum» og «preteritum», fordi det totalt sett er disse kategoriene som kan si mest om beherskelsen av skillet mellom nær og fjern fortid og dermed også mulige transfer. I diagram 2 under er informantene med totalt lavest skår i kategoriene «presens perfektum» og «preteritum» til sammen plassert lengst til venstre. Her er alle informantene representert ved to søyler, én for skåren i kategorien presens perfektum og én for skåren i kategorien preteritum.

---

²⁷ Setningene er delt i fire kategorier, som er fordelt gjennom hele testen, men disse er ikke synlige for informantene.

Diagram 2: Emnesnitt på individnivå

4.5 Språklige «preferanser»

Deltakernes skår i kategorien «begge lov» (jf. tabell 8) viser kun at informantene *enten* har valgt presens perfektum *eller* preteritum. For å undersøke om informantene har en preferanse for eller en intuisjon om en av formene kan det være interessant å se hva de velger i tilfeller der begge fortidstempusene er lov. Dette er vist i tabell 9 og 10 under.

Tabell 9: Språklige preferanser tyskspråklige informanter

	Setning 1	Setning 5
T1	PP	pret
T2	pret	PP
T3	-	PP
T4	PP	-
T5	pret	PP
T6	PP	pret
T7	pret	PP
T8	PP	PP
T9	pret	PP
T10	PP	PP
T11	PP	PP
PP	55%	73%
Pret	36%	18%
Annet	9%	9%

Tabell 10: Språklige preferanser polskspråklige informanter

	Setning 1	Setning 5
P1	PP	PP
P2	PP	-
P3	PP	PP
P4	PP	PP
P5	PP	PP
P6	pret	PP
P7	PP	pret
P8	pret	PP
P9	-	pret
P10	pret	PP
PP	60%	70%
Pret	30%	20%
Annet	10 %	10%

I tabell 9 og 10 ser man at informantene i begge gruppene i større grad velger presens perfektum enn preteritum i kategorien «begge lov». I oversettelsen av setning 1 velger henholdsvis 55% av de tyske og 60% av de polske informantene presens perfektum, og i oversettelsen av setning 5 velger henholdsvis 73% og 70% presens perfektum.

4.6 Skår mot variabelen botid

I tabell 1 og 2 i metodekapittelet presenterte jeg de 21 informantene med hensyn til alder, kjønn, utdanning, botid i Norge, land og forhold til det engelske språket. Dette er variabler som kan ha innvirkning på resultatene (jf. f.eks. Berggreen & Tenfjord, 1999, s. 281-286), og Gujord & Ragnhildstveit (2018) understreker at transferstudier bør «[...] prøve å kontrollere for ei rekkje bakgrunnsvariablar» (s. 141). I det følgende presenterer jeg derfor deltakernes skår på elisiteringstesten mot det jeg anser som den mest sentrale variabelen, nemlig «botid» eller «oppholdstid».

Det er stort spenn i informantenes botid i Norge, og det kommer fram av datamaterialet at de polskspråklige informantene i gjennomsnitt har bodd lengre i Norge enn de tyskspråklige. I diagram 3 og 4 under presenteres deltakerens skår mot botid, og datamaterialet viser ingen direkte korrelasjon mellom skår og botid²⁸.

Diagram 3: Skår mot botid tyskspråklige informanter

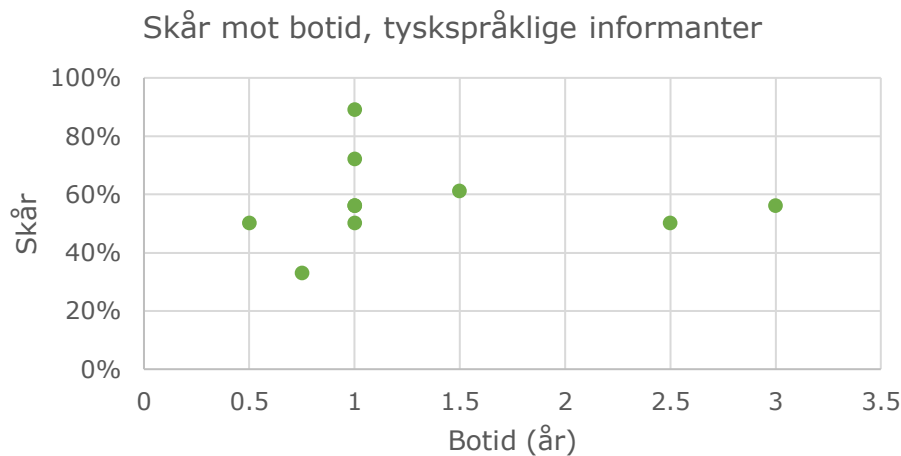
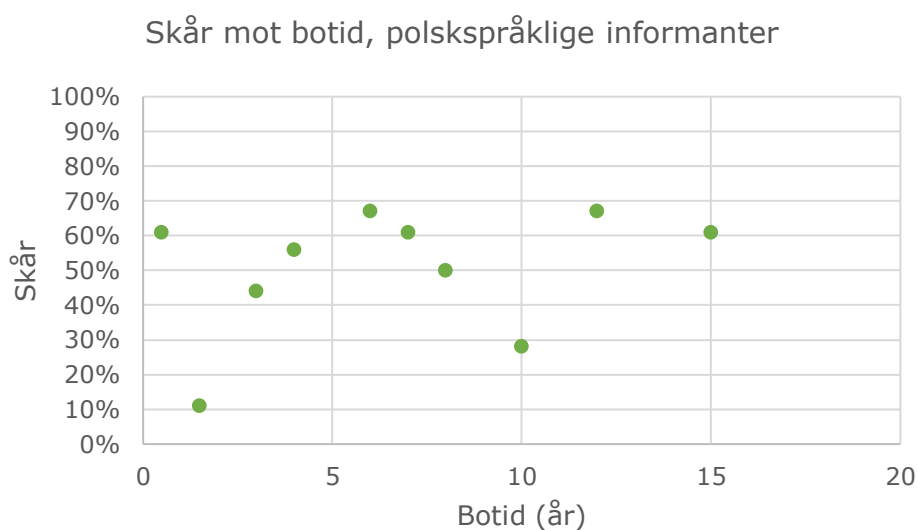

Diagram 4: Skår mot botid polskspråklige informanter

²⁸ Med en korrelasjonskoeffisient på $r=-0,14$ for den tyskspråklige gruppen og $r=0,31$ for den polskspråklige gruppen, finner jeg liten sammenheng mellom botid og skår i mitt datamateriale.

5 Analyse og diskusjon

I denne masteroppgaven setter jeg opp følgende problemstilling: «*Hva slags rolle spiller førstespråket i tilegnelsen av norske fortidsformer og skillet mellom nær og fjern fortid hos polske og tyske N2-innlærere?*». I dette kapittelet skal jeg forsøke å komme fram til et svar på problemstillingen, og jeg diskuterer også de teoretiske prediksjonene jeg formulerte i kapittel 2. Det gjør jeg ved å løfte opp resultatene som ble presentert i forrige kapittel og undersøke tendensene i lys av teori.

Jeg begynner kapittelet med å gi et overordnet riss av funnene i studien. Deretter analyserer jeg resultatene i de fire kategoriene «presens perfektum», «preteritum», «modalitet» og «begge lov» systematisk, og jeg diskuterer informantenes skår i lys av strukturene fra førstespråkene, generell transferteori og transferteoriene FTFA og FFFH.

I siste del av kapittelet diskuterer jeg hvorvidt det faktisk er hensiktsmessig å omtale tendensene jeg finner som spor av transfer, og her bruker jeg i Jarvis' (2000, 2010) metodologiske rammeverk. Jeg diskuterer også hvorvidt tendensene kan forklares som resultat av universelle, generelle læringsløyper. Kapittelet avsluttes med frampek og forslag til videre forskning.

5.1 Overordnede funn og forklaring i lys av transferteoriene

Til å begynne med er det nødvendig å stille spørsmålet om hvorvidt fortidsdistinksjonene i norsk faktisk er utfordrende for innlærerne i studien. Resultatene viser at begge informantgruppene, med sine respektive resultat på 59% og 51%²⁹, har relativt høyt antall grammatikalske avvik når det gjelder fortid i norsk. Samtidig viser resultatene at det er store individuelle forskjeller, som også gjør at enkelte av informantenes skårer utgjør større forskjeller på gjennomsnittet enn andre. Likevel mener jeg det allerede her er holdbart å hevde at antallet avvik totalt sett og i de fire kategoriene viser at nær/fjern-distinksjonen kan være utfordrende i N2-tilegnelse.

På et overordnet nivå kan resultatene også tyde på at den tyskspråklige gruppen *som helhet* behersker nær/fjern-distinksjonen i noe høyere grad enn den polskspråklige gruppen. Det baserer jeg både på at den tyskspråklige gruppen skårer noe høyere totalt sett, men særlig at de skårer høyere i kategorien presens perfektum med 70% korrekte vurderinger mot den polskspråklige gruppens 58% korrekte vurderinger. Dette korrelerer med generell transferteori, som antyder at de tyskspråklige informantene vil beherske denne kategorien i større grad enn den polskspråklige gruppen fordi de allerede har konseptualisert presens perfektum fra førstespråket sitt, og fordi polsk ligger lengst unna det norske tempus-aspekt-systemet (både *typologisk* og *genetisk*, se Ortega, 2013, s. 42). Slik sett vil det allerede være naturlig å predikere at tendensene jeg finner er transfereffekter. Jeg vil også argumentere for at dette korrelerer med antakelsene som ligger til grunn for *Failed Functional Features Hypothesis* (FFFH), som antar at strukturene i førstespråket (spesifikt parametre for funksjonelle trekk) har betydning i S2-innlæringen, og at mellomspråket delvis vil være begrenset av S1. Jeg tar ikke sikte på å definere *hva* som er funksjonelle eller utolkbare trekk i denne oppgaven. Men

---

²⁹ Jf. kap. 3.3.2 er presens perfektum markert som «riktig» alternativ i de modale konstruksjonene, for at jeg skal kunne se hvor mange som aksepterer det. Dette er riktignok ikke den modalvarianten som vil være den riktige i «skolsk» kontekst, og dersom man anser preteritum og preteritum perfektum som de korrekte variantene, vil totalskåren til begge gruppene i teorien være noe høyere. Likevel vil det være den tyskspråklige informantgruppen som skårer høyest som gruppe.

anvender man FFFH som en mer generell læringsteori, der formelle trekk er vanskeligere å tilegne seg om man ikke har disse i førstespråket, kan man tenke seg at de tyskspråklige informantene «tjener» på sin presens perfektum, som de allerede har konseptualisert fra førstespråket. Her er det også viktig å understreke at om innlærerne hadde vært tidligere i innlæringsprosessen, ville man i lys av begge transferteoriene forventet å se enda større grad av førstespråksoverføringer (jf. Hawkins & Chan, 1997, s. 216 & Schwartz & Sprouse, 1996, s. 41).

Overordnet sett korrelerer også funnene mine med tidligere forskning (jf. kap. 1.4.2). De korrelerer særlig med Janik (2010), som viser at de polkspråklige informantene relativt sett hadde større utfordringer med å skille mellom de to norske fortidstempusene enn de tyske og engelske kontrollgruppeinformantene (s. 55, s. 71). Resultatene korrelerer også med Gujord (2015), som viser at kategorien presens perfektum, dersom man ikke har den i sitt S1, kan være utfordrende å etablere i et S2 (s. 83). Det samsvarer med det faktum at de polkspråklige informantene i min studie skårer noe lavere enn de tyskspråklige informantene, også etter lengre snittbotid. Samtidig er det nødvendig å understreke at den polkspråklige gruppen i min undersøkelse skårer marginalt bedre enn den tyskspråklige i én kategori og ikke markant lavere totalt sett, og det blir nødvendig å nyansere de overordnede generaliseringene i de påfølgende kapitlene.

På et overordnet plan er det også relevant å nevne at jeg ikke finner en direkte korrelasjon mellom skår og botid, som er en variabel jeg har kontrollert for i undersøkelsen min³⁰. Dette kan også gi interessante funn hva angår antakelsene i de to store transferteoriene FFFH og FTFA. Som nevnt i kapittel 2, er en av «hovedantakelsene» i *Full Transfer, Full Aksess* (FTFA) at man har full tilgang til UG i S2-innlæringen, og at morsmålslik representasjon er mulig (Schwartz & Sprouse, 1997). Dette fordrer riktignok at man må få nok input på målspråket. Av dette følger antakelsen om at økt oppholdstid og tilstrekkelig input i målspråksområdet vil kunne føre til mestring av selv de mest intrikate målspråkstrekk, fordi økt oppholdstid (ofte) vil korrelere med økt input. I lys av FTFA skulle man derfor ha forventet at den polkspråklige gruppen, som i snitt har betraktelig lengre oppholdstid i Norge enn den tyskspråklige gruppen (se tabell 1 og 2), hadde prestert høyere. Dette er riktignok ikke tilfellet, noe man ser i diagram 3 og 4³¹. Dette betyr likevel ikke, i lys av FTFA, at «resultatet» etter mange års botid automatisk er målspråkslikt språk. I lys av FTFA vil de ugrammatikalske vurderingene derfor forklares som feil i *produksjonen*, men *representasjonen* av det norske tempussystemet kan likevel være korrekt. Ser man dette i lys av FFFH, vil avvikene hos informantene med lengst botid heller representere «taket» for tilegnelse, eller kanskje forstås som en type *fossilisering*³².

---

³⁰ Jamfør kap. 3.3.1 innhentet jeg også data angående alder, utdanning, alder for innlæring, bruksområder for de ulike språkene etc., men grunnet oppgavens omfang har jeg ikke kunnet gå inn i alle variabler enkeltvis.

³¹ Likevel er det nødvendig å nevne at noen av de polkspråklige informantene med lengst botid skårer blant de høyeste, men samtidig skårer informantene med 10 års oppholdstid betraktelig lavere.

³² Med *fossilisering* menes en type stans i mellomspråksproduksjonen (se Selinker, 1972 sitert i Han, 2004, s. 212).

5.2 Skår i de ulike kategoriene og mulig førstespråkspåvirkning

I dette kapitlet går jeg inn i hver av de fire kategoriene «presens perfektum», «modalitet», «preteritum» og «begge lov» systematisk. Dette er altså de kategoriene som er representert i spørreskjemaet. Jeg analyserer og diskuterer informantenes resultater i de ulike kategoriene i lys av førstespråkene og transferteori.

5.2.1 Kategorien «presens perfektum»

Kategorien presens perfektum er en kategori med relativt stor forskjell i performanse mellom informantgruppene, som vist i tabell 8. Likevel er det nødvendig å understreke at noen informanters skårer gir større utslag på den totale skåren. Generelt er det også noe større variasjon innad i den polskspråklige gruppen enn i den tyske, spesielt i denne kategorien. Den tyskspråklige gruppen skårer noe mer homogent, og 8 av 11 informanter skårer 63% eller bedre i kategorien presens perfektum. At det er noe større variasjon i den polskspråklige gruppen sammenliknet med den tyske, kan ha en sammenheng med at den polskspråklige informantgruppen har betraktelig større variasjon i antall år i Norge. Når det er sagt, er variasjon både innad i informantgrupper og internt hos den enkelte innlærer uansett svært typisk i S2-tilegnelse, og det finnes ulike tradisjoner for å forklare denne variasjonen (Jin & Eide, 2015, s. 317). Berggreen og Tenfjord (1999) peker for eksempel på personlighet, motivasjon og intelligens som individuelle faktorer i S2-innlæring (s. 26), men dette er ikke faktorer jeg tar høyde for i min undersøkelse.

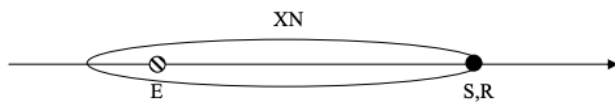
Ser man videre på informantgruppens snittskår i kategorien presens perfektum, skårer den tyskspråklige gruppen relativt høyt med et gjennomsnitt på 70% korrekte vurderinger (se tabell 8). Jamført med strukturene i førstespråket, blir det helt sentralt at tysk, i likhet med både engelsk og norsk, *har* en perfektiv tempusform som kan brukes om hendelser i fortiden. Men dersom det er snakk om noe som skjedde i forrige syklus, som «i går», må man i norsk bruke preteritum. Det må man ikke i tysk; den tyske presens perfektum-formen kan også brukes om hendelser i forrige syklus. Det vil si at den norske og tyske presens perfektum-formen delvis har ulik *funksjon*, men de har likevel tilsvarende perifrastiske *form* med bøyd hjelpeverb og ubøyd, leksikalsk hovedverb.

Dersom man videre ser den tyskspråklige gruppens resultater i lys av transferteori, korrelerer antakelsene som følger av generell transferteori med resultatene og prediksjonene jeg formulerte i kapittel 2.6. I de åtte tilfellene som krever presens perfektum i norsk, vil samme form kunne være korrekt i tysk. Slik kan den relativt høye skåren tolkes som positiv transfer fra førstespråket *i denne kategorien*, da informantene kan «rekruttere» sin tyske presens perfektum til sitt norske mellomspråk. Men på samme tid kan de ikke riktig overføre sin tyske presens perfektum til preteritumskontekster i norsk, og dette analyserer jeg i kapittel 5.2.3. Det som riktignok kan svekke, eller i hvert fall modifisere antakelsen om førstespråket som fasiliterende, er resultatet den tyskspråklige gruppen får på setning 9 (Mia forklarer at hun har lett gjennom mange bruktbutikker de siste ukene, men uten hell), med 27% korrekte vurderinger. I utgangspunktet vil tidsadverbialet «de siste ukene» i norsk signalisere at fortidshendelsen har relevans for nåtiden, og det åpner derfor for presens perfektum som den mest passende tempusformen. Likevel kan man tenke seg at spesifiseringen «*i løpet av de siste ukene*» (som «in den letzten Wochen» eller «über die letzten Wochen» på tysk), som vil være den underforståtte lesningen for en S1-bruker av norsk, ville ha

spesifisert tidsforholdet ytterligere og gitt setningen en mer semantisk klar lesning av inneværende syklus.

Den polskspråklige gruppen, med en snittskår på 58% i kategorien presens perfektum, presterer også relativt høyt, men lavere enn den tyskspråklige gruppen (se tabell 8). Dette er også det «forventede» resultatet ut fra antakelsen om at strukturene i førstespråket vil være styrende. Samtidig er det nødvendig å understreke at 58%, særlig sammenliknet med skåren i de andre kategoriene, ikke er et spesielt lavt resultat. Det som riktignok er påfallende, er at det skiller seg i relativt stor grad fra resultatet i den tyskspråklige gruppen.

Det som videre er relevant å nevne, er at særlig noen setninger i denne kategorien får interessante resultater hos den polskspråklige informantgruppen. Det gjelder for eksempel setning 3 (Hun sier: «Jeg har alltid ønsket meg en leilighet nær sentrum»), hvorav 60% velger et annet alternativ enn presens perfektum. Det samme gjelder for setning 7 (Hun sier: «Jeg har alltid likt at IKEA har enkelt, men stilig design»). Her er det riktignok færre av informantene (40 %) som velger et annet fortidstempus. Det til tross er det et relativt høyt antall polskspråklige informanter som primært velger preteritum, men også preteritum perfektum og presens i disse tilfellene. Det som er interessant her, er at adverbialet «alltid» vil trigge «extended now»-syklusen og valget av presens perfektum i norsk (jf. kap 2.4). Dette beskrives hos Rothstein (2005), som illustrerer Extended Now-syklusen på følgende måte (s. 341):

Illustrasjonen viser tidsspennet i Extended Now-intervallet (XN), som altså er en periode som inkluderer «nå» (fra de to ytterpunktene). Det vil si at «alltid» impliserer en relevans for nåtiden.

Hos flere av de polskspråklige informantene ser det imidlertid ikke ut som adverbialet «alltid» trigger valget av presens perfektum i norsk. Dette er i lys av førstespråkets strukturer ikke et overraskende funn og kan tolkes som spor av negativ transfer. I denne typen tilfeller ville man i polsk ha brukt imperfektivt preteritum, det vil altså si at adverbialet «alltid» trigger imperfektivt aspekt i polsk (Bielec, 2015, s. 89). Jamfør kapittel 2.4.3 brukes imperfektivt preteritum i polsk om uavsluttede hendelser, og slik sett vil polsk imperfektivt preteritum og norsk presens perfektum semantisk fange mange av de samme nyansene. Slik kan man si at «alltid» blir en trigger for «extended now»-syklusen i begge språk, men at det temporalt markeres ulikt. Dermed kan det tenkes at det relativt frekvente valget av preteritum i disse tilfellene, er uttrykk for en «extended now»-lesning, men uttrykt med inkorrekt tempus i norsk. Til sammenlikning svarer 82% av de tyske deltakerne korrekt på både setning 3 og 7. Det tyder på at de tyskspråklige informantene «tjener på» sin presens perfektum.

Når det er sagt, er det ikke slik at de polskspråklige informantene skårer markant lavere på alle setningene i kategorien presens perfektum, og det er heller ikke et konsekvent overforbruk av preteritum i feil kontekster. Det ser man på både setning 12 (Hun svarer: «Cirka fire, jeg har allerede drukket tre kopper kaffe i dag»), setning 15 (De har vært kolleger i fire år, og det virker fortsatt som Vilde prøver å imponere henne) og setning 16

(Når hun tenker tilbake på det, *har* Vilde alltid *vært* sånn) viser. På setning 12 skårer den polskspråklige gruppen 80%, og på setning 15 og 16 skårer de 70% korrekt. Setning 16 er utformet på liknende måte som setning 3 og 7 med hensyn til adverbialet «alltid», som i norsk trigger valget av presens perfektum. Det at den polskspråklige gruppen skårer høyere her enn på de andre setningene med adverbialet «alltid», kan altså bidra til å svekke antakelsene om at den polskspråklige gruppen konsekvent gjør avvik i denne typen setninger.

Enda mer interessant er det å se på resultatet av setning 12, som er den setningen de polskspråklige informantene totalt sett skårer *best* på av alle setningene i testen (med unntak av de to setningene i kategorien «begge lov»). Her skårer de 80% korrekt. Det vil si at de skårer høyest i en kategori som representerer et fortidstempus de *ikke* har i førstespråket sitt. Dette er, i lys av transferteori og antakelsen om at man «rekrutterer» trekk fra S1 til S2, et overraskende funn. Men dersom man undersøker predikatet i setningen, nemlig «drikke (opp)», blir det tydelig at det har noen iboende, aspektuelle egenskaper som tilsier at det er snakk om *perfektivt* eller *telisk* verb (jf. kap. 2.3.2). Jamfør Gujord (2017) og aspekthypotesen, er det denne typen verb som først vil bli markert med fortidsmorfologi i mellomspråksproduksjon. Aspekthypotesen er riktignok ikke språkspesifikk, men universell. Derfor vil dette bli relevant i siste del av analyse- og diskusjonskapittelet, hvor jeg analyserer dette som et resultat av generelle læringsløyper.

5.2.2 Kategorien «modalitet»

Neste kategori jeg skal analysere og diskutere er «modalitet», som er en underkategori av kategorien «presens perfektum». Det er også nødvendig å understreke at denne kategorien ikke på samme måte som de andre tester nær/fjern-distinksjonen i norsk. I stedet kan man si at presens perfektum i modale konstruksjoner *bryter* med regelen om nær og fjern fortid i norsk. I stedet for å markere en avstand i tid, markerer modalitet en avstand i realitet. Likevel blir det en interessant kategori som kan belyse beherskelsen av det norske fortidssystemet som helhet, og en kategori som viser at det er forskjell på modal og temporal bruk av presens perfektum i norsk. Spesielt interessant er det fordi norsk har relativt lite modalitet, men bruker temporale kategorier for å uttrykke modale forhold.

I begge informantgruppene er det få informanter som godtar presens perfektum i modale konstruksjoner, med 34% i den tyskspråklige gruppen og 20% i den polskspråklige gruppen (se tabell 8). Som nevnt i kap. 3.3.2 blir dette i norsk sett på som et dialektalt fenomen, og funnene er dermed ikke overraskende. Selv om informantene skulle ha bodd i et område i Norge med aksept for denne varianten, er det derfor ikke forventet at de velger dette alternativet. Riktignok er det *flere* tyskspråklige som aksepterer det, noe som også her kan knyttes til kjennskapet til perfektumkonstruksjonen fra S1.

Det alternativet som har høyest frekvens blant informantene totalt sett er preteritum (se gule kommentarer i figur 10 og 11). I lys av generell lingvistisk teori er dette *ikke* et overraskende funn, når blant annet Eide (2010) understreker at preteritum er mest frekvent i modale konstruksjoner på tvers av språk (s. 64). Når det er sagt, understreker Eide (2010) at mange norske førstespråksbrukere vil synes at preteritum i denne typen konstruksjoner vil høres arkaisk ut i norsk. Kanskje vil de heller foretrekke preteritum perfektum (Eide, 2010, s. 65). Det vil si at «normen», særlig blant unge norske førstespråksbrukere, heller vil være konstruksjoner av typen «hadde jeg vært så politisk

korrekt, hadde jeg blitt helt utslitt» i stedet for «var jeg så politisk korrekt, ble jeg helt utslitt». Dersom man ser nærmere på resultatene til de to informantgruppene, ser man at informantene i den polske informantgruppen velger preteritum perfektum i marginalt flere tilfeller enn de velger preteritum. Dermed blir det holdbart å hevde at både preteritum og preteritum perfektum er frekvente i disse betingelsessetningene.

Det som også er nødvendig å påpeke, er at testen har noen feilkilder akkurat i denne kategorien, noe som kan ha gitt utslag på resultatene. Det gjelder setning 8 og 10, hvor jeg i etterkant av testingen ser at alternativene kategorisert som preteritum ikke er helt korrekte. I setning 8 er preteritumsalternativet «Var jeg deg, ville jeg gått på en bruktbuikk i stedet», men det skulle ha vært «Var jeg deg, *gikk* jeg ...». Tilsvarende har setning 10 preteritumsalternativet «Var jeg deg, hadde jeg sjekket ut ...», men skulle ha vært «Var jeg deg, *sjekket* jeg ...». Men det til tross er det betingelsessetningen med preteritum som er mest avgjørende for informantenes svar. Videre er det mest sentrale funnet for oppgavens tematikk at presens perfektum i liten grad blir akseptert i modale konstruksjoner.

Til sist er det sentralt å nevne at både tysk og polsk har grammatikaliserte modusformer. Reiten (2015) understreker for eksempel at man i tysk alltid bruker konjunktiv II i hypotetiske betingelsessetninger (s. 277). Dette står i kontrast til det norske systemet, hvor man *ikke* har modalitet grammatikalisert. Det at begge de to informantspråkene har egne former for denne typen konstruksjoner, kan også være noe av grunnen til at presens perfektum i modale konstruksjoner vanskelig lar seg akseptere. Da vil det trolig være mer nærliggende å rekruttere en form som «likner» mer, som preteritumsformen, og det er dermed mulig at dette også er en effekt av førstespråkspåvirkning.

5.2.3 Kategorien «preteritum»

I 5.2.1 undersøkte jeg resultatene i kategorien presens perfektum, og jeg analyserte den tyske informantgruppens relativt høye skår som en mulig positiv transfereffekt fra førstespråket. Knytter man dette til antakelsene i FFFH, vil man anta at de tyskspråklige informantene velger riktig presens perfektum i perfektumkontekster, men kanskje *også* i preteritumkontekster³³. Helt sentralt i FFFH er konseptet om uriktig tilegnelse av funksjonelle trekk, altså at man *uriktig* overfører trekk som har ulik verdi i S1 og S2. Dette vil gi negativ transfer. Selv om jeg ikke definerer hvilke av trekkene i tempuskonstruksjoner som er funksjonelle i denne forstand, vil man på et mer overordnet plan derfor ikke bare forvente at de tyskspråklige informantene velger presens perfektum i presens perfektum-kontekster, men *også* i preteritumkontekster (spesielt i de tidligste innlæringsfasene), altså at de overfører både formen og funksjonen til sin S1-presens perfektum. Slik vil den kunne bli en «false friend». Dette kan man kalle en type overgeneralisering, som betyr at man anvender en regel i situasjoner regelen ikke passer (Simensen, 2007, s. 91). Men dersom man ser på resultatene fra setningene som tester preteritum i tabell 6 og 7, særlig setning 2 og 14, er det kun tre av elleve tyskspråklige informanter (27%) som på hver av de to setningene velger presens perfektum i preteritumkontekster, som vist under.

---

³³ En faktor jeg ikke tar hensyn til i analysen er hvorvidt de tyskspråklige informantene kan tolke formatet som en type «skriftlig fortelling». Jamfør Dahl (1996) kan preteritum beskrives som ein Tempus der «erzählten Welt» (s. 366).

Tabell 11: Utsnitt inkorrekte vurderinger tyskspråklige informanter

Setning 2	Pret			PP	PP				PP		Pres	
Setning 14	Pret		PP		Plus				PP			PP

Av de som velger feil alternativ, er det presens perfektum som er det mest frekvente, noe som kan antyde en svak transfereffekt. Likevel mener jeg dette er en så svak tendens at man ikke med noen grad av sikkerhet kan si at den tyskspråklige gruppen «rekrutterer» sin presens perfektum til preteritumskontekster.

Bygger man videre på dette, blir det på samme tid naturlig å predikere at den polskspråklige gruppen skårer tilsvarende høyt eller høyere i kategorien «preteritum», fordi polsk har preteritumskonstruksjonen som eneste fortidstempus (både perfektivt og imperfektivt aspekt). De skårer kun svakt høyere enn den tyskspråklige gruppen, og i likhet med den tyskspråklige gruppen skårer de høyt særlig på setning 2 (Mia svarer at den nye leiligheten ligger på Buran; leiligheten hun bodde i før ligger på Byåsen) og setning 14 (Noen dager senere tenker Mia tilbake på samtalen hun hadde med Vilde på mandag). Selv om begge gruppene skårer cirka like høyt og tilsynelatende likt, er det interessant at de inkorrekte vurderingene til de to informantgruppene skiller seg noe fra hverandre. Av de polskspråklige informantene som svarer feil, ser man at presens velges noe oftere her enn hos den tyskspråklige gruppen.

Tabell 12: Utsnitt inkorrekte vurderinger polskspråklige informanter

Setning 2	Pret				Pres		PP			Pres	
Setning 14	Pret				PP			Pres	PP	Plus	

På setning to velger tre tyskspråklige informanter presens perfektum, noe som vil kunne være riktig tempus i dette tilfellet i tysk. Men i polsk vil man i denne typen tilfeller bruke presensformen (jf. kap. 3.3.2), noe som til dels gjenspeiles i de avvikene som blir gjort. Det understreker Janik (2014), som viser at man bruker presens i polsk i «utsagn som står i preteritale omgivelser, men der innholdet ikke bare er begrensa til fortida» (s. 123). I motsetning velger den tyskspråklige gruppen i flere tilfeller presens perfektum, noe som korrelerer med strukturene i førstespråket tysk. Dermed kan undersøkelsen av avvikene i tempusbruk også antyde at det er forskjeller mellom de to gruppene, og at det kan komme av tverrspråklig påvirkning fra førstespråket.

I kategorien «preteritum» er det også interessant at de to gruppene skårer tilnærmet likt med henholdsvis 46% og 48% korrekt antall vurderinger (se tabell 8)³⁴. Det er også de samme setningene de skårer lavere på, og det er setning 6 og setning 11. Når det gjelder setning 6, er det snakk om to setninger. Det vil si at det er to fortellende helsetninger som er bundet sammen med konjunksjonen «men»: «Mia svarer at hun hadde mesteparten av møblene *fra før*, men at hun måtte dra til IKEA mange ganger *forrige uke*». Her har jeg også uthevet de to sentrale adverbialene, som er typiske «past-

³⁴ Det er særlig setningen i kategorien «emotiv preteritum» som gjør utslag på resultatet, og resultatet blir betraktelig høyere dersom man ikke regner med denne setningen. I tillegg er det kun 4 setninger i denne kategorien, mot 8 i kategorien presens perfektum.

denoting adverbials» (Eide & Fryd, 2021, s. 20), og jeg vil argumentere for at dette er klare preteritumskontekster i norsk³⁵. Likevel velger over halvparten av informantene i hver gruppe *ulike* fortidstempus i de to helsetningene, og majoriteten velger kombinasjonen presens perfektum/preteritum. Det vil altså si at et betydelig antall informanter velger presens perfektum i setningen med adverbialet «fra før» og preteritum i setningen som inneholder adverbialet «forrige uke». Dette er et interessant funn, som ikke bare kan belyse mulige transfereffekter, men også konseptualiseringen av sykluser når ulike adverbialer er involvert. En mulig forklaring kan være at «fra før» virker mer abstrakt og mindre håndfast enn «forrige uke», og trolig ville det også ha blitt opplevd mer entydig med adverbialet «før» («fra før» kan gi en Extended Now-lesning og vitne om en fortidig *tilstand*, jf. diskusjonen av «die letzten Wochen» i kap. 5.2.1). Alternativt kan dette også leses som en følge av metodedesignet, da dette er et av få tilfeller som tester beherskelsen av nær/fjern-fortidsdistinksjonen flere ganger i én og samme setning.

Når det gjelder setning 11, er det et svært homogent resultat i begge informantgruppene. Setning 11, «Han tar seg en kopp kaffe og sier: Det smakte godt!», representerer det som kalles «emotiv preteritum», som i utgangspunktet ikke er en test av nær/fjern-distinksjonen i norsk. Likevel kan den si noe om den *modale* bruken av fortidstempus, i likhet med det jeg diskuterte i 5.2.2. Det vil si at emotiv preteritum også sorterer under kategorien modalitet.

Det som er påfallende her, er at svært få informanter i begge gruppene aksepterer emotiv preteritum. Faarlund et al. (1997) understreker at emotiv preteritum brukes om umiddelbare, emotive reaksjoner på noe som finner sted (s. 564). I den tyskspråklige gruppen er det 9% (én informant) som aksepterer det mot 30 % (3 informanter) i den polskspråklige gruppen. Nesten alle informantene i begge gruppene velger alternativet presens «Det smaker godt!», som i utgangspunktet ikke er feil i norsk. Men når presens brukes i slike emotive utsagn, blir betydningen en annen. Det vil ofte tilsi at man kommer med en generell karakteristikk for det man snakker om (Faarlund et al., 1997, s. 564). Polsk har ingen tilsvarende form for denne typen emotive utsagn, og Janik (2014) understreker at det i stedet brukes en forsterkende partikkel «ale» («Ale to (Ø) dobre!» / «Dette smakte godt») (s. 123). I tysk finnes det heller ikke en tilsvarende form, man kan bruke presensformen («Es schmeckt lecker!») eller kun adjektivet («lecker!»). Det at svært få informanter aksepterer den emotive bruken, kan dermed også være transfer fra førstespråkene.

5.2.4 Kategorien «begge lov»

I kategorien «begge lov» tilhører to setninger, herunder setning 1 (Hun sier: «Jeg har nettopp flyttet inn/flyttet inn og gleder meg til venner kommer på besøk») og 5 (Vilde spør om hun har kjøpt/kjøpte møbler til den nye leiligheten). Dette er tilfeller der begge fortidstempus i norsk kan være lov. Begge markerer en «inneværende syklus» i norsk, og jamfør kapittel 2.4 har man valget mellom de to i inneværende syklus. Likevel kan man argumentere for at adverbialet «nettopp» i setning 1, som i seg selv forankrer taleøyeblikket nært i tid, trolig i større grad inviterer til å velge presens perfektum. Det er også dette resultatene viser (se tabell 10 og 11).

---

³⁵ Det vil være holdbart å hevde at preteritumskontekstene i norsk er «lettere» å identifisere enn perfektumkontekstene fordi man i inneværende syklus både kan velge preteritum og presens perfektum (se Gujord, 2015, s. 71).

Det er ikke overraskende at begge grupper skårer høyt i denne kategorien, nettopp fordi det er dobbelt så mange alternativer som er korrekt her sammenliknet med de andre kategoriene. Likevel er det noe overraskende at begge informantgruppene velger presens perfektum nesten tilsvarende mange ganger, særlig når performanseforskjellen er relativt stor i kategorien presens perfektum. Dette viser igjen at datasettet i en relativt liten informantgruppe ikke viser klart entydige tendenser.

5.3 Spor av transfer eller andre forklaringsmodeller?

5.3.1 Jarvis' (2000, 2010) kriterier for påvisning av transfer

I de foregående kapitlene har jeg analysert samtlige resultater som spor av transfer fra S1. Jamfør problemstillingen ser førstespråket ut til å spille en rolle når det gjelder den totale beherskelsen av systemet og konseptualiseringen av fortidstempuset presens perfektum. Dette har gitt utslag på resultatene i form av flere feilvurderinger hos den polske informantgruppen enn hos den tyske. Det viser seg også når lengre oppholdstid ikke ser ut til å korrelere med beherskelsen av nær/fjern-distinksjonen i norsk. Men det er nødvendig å nyansere denne analysen og diskutere hvorvidt dette faktisk er spor av transfer, eller om funnene kan tilskrives andre faktorer. Derfor vil jeg i det følgende diskutere funnene i lys av Jarvis' (2000, 2010) rammeverk med fokus på de to første kriteriene: intragruppehomogenitet og intergruppeheterogenitet (jf. kap. 3.1). Når jeg bruker Jarvis' rammeverk i denne oppgaven, gjør jeg ikke det som grunnlag for å gjøre statistiske analyser³⁶, men for å problematisere og vurdere tendensene i datasettet.

Jarvis' første kriterium, *intragruppe-homogenitet i performansen til en innlærerguppe med samme L1*, handler om at man forventer å finne relativt enhetlig språkproduksjon hos hver av informantgruppene. I tråd med antakelsene som følger av strukturene i førstespråkene, bør de tyskspråklige informantene ha færre avvik enn de polskspråklige fordi de «tjener» på sin presens perfektum i perfektumkonstruksjoner (som er kategorien med størst antall setninger i testen). Disse antakelsene blir bekreftet i datasettet. Det ser man tabell 4, hvor de tyskspråklige informantene har færre avvik totalt sett og i kategorien presens perfektum. De tysktalende utgjør altså en gruppe med lavere antall avvik sammenliknet med den polskspråklige gruppen. Når det gjelder de to kategoriene som kan si mest om tilegnelsen av nær/fjern-distinksjonen i norsk, presens perfektum og preteritum, er det også mindre variasjon i den tyskspråklige gruppen og spredningen ligger nærmere medianen. Dette ser man når man undersøker hvordan de tyskspråklige informantene plasserer seg i diagram 2, hvor majoriteten av informantene i den tyskspråklige gruppen plasserer seg relativt likt hva angår de to kategoriene presens perfektum og preteritum.

På bakgrunn av dette, og fordi samtlige informanter i den tyskspråklige gruppen presterer relativt høyt på tross av *kortere* snittbotid, vil jeg argumentere for at det er støtte for kravet om intragruppehomogenitet for den tyskspråklige gruppen. Likevel er det nødvendig å understreke, som Jarvis & Palenko (2008) påpeker, at S2-produksjonen ideelt sett burde vært sammenliknet med språkproduksjonen på informantenes «kildespråk». Det grunngir de med at ethvert språk vil ha variasjoner, noe som kan gjøre

---

³⁶ Gujord (2013) viser til Jarvis' (2000) definisjon av transfer og skriver: «[...] using this definition of transfer requires skills in statistics, which in fact can pose a problem, or at least a challenge, in that many researchers in humanities are not educated as statisticians» (s. 121).

at deltakere med samme førstespråk også oppfører seg ulikt på andrespråket (s. 42)³⁷. Dette er riktignok noe jeg ikke har mulighet til å ta høyde for i analysen min.

I den polskspråklige gruppen er det som nevnt noe større variasjon enn i den tyskspråklige. Det kan se ut som den tyskspråklige gruppen noe mer homogent velger samme alternativ når de velger feil, og det ser man når man undersøker de inkorrekte vurderingene i tabell 3 og 4. Kombinert med relativt stor variasjon i feilvurderinger og det faktum at noen informanter skiller seg betraktelig fra de andre, er det derfor vanskelig å påvise intragruppehomogenitet i den polskspråklige gruppen.

Når det så gjelder Jarvis' andre krav, *intergruppe-heterogenitet i performansen til innlærergrupper med ulike L1*, handler det om at observasjonene i de to gruppene bør være tilstrekkelig ulike. For at man skal kunne bevise dette må altså den tyskspråklige gruppen bruke de to aktuelle fortidsformene annerledes enn den polskspråklige gruppen og vice versa. Det vil si at de må vise forskjeller i performansen i beherskelsen av fortidssystemet. Jeg mener det er holdbart å hevde at de gjør det, fordi jeg observerer ulike tendenser i mønstrene av tempusbruk i norsk. For det første bruker de tyskspråklige informantene oftere presens perfektum korrekt i perfektumkontekster, og de aksepterer i tillegg i større grad presens perfektum i modale konstruksjoner enn den polskspråklige gruppen. Det er også slik at de feilvurderingene som blir gjort, i enkelte tilfeller synes å korrelere med strukturene i de respektive førstespråkene og dermed gir ulike resultat (jf. kap. 5.2.3).

5.3.2 Generelle læringsløyper?

Selv om det både i lys av transferteori og Jarvis' rammeverk kan være holdbart å hevde at det er spor av transfer i datamaterialet, vil jeg også diskutere hvorvidt funnene kan tilskrives «acquisitional universals» (Jarvis, 2000, s. 256), som jeg velger å oversette til «generelle læringsløyper». Det vil altså si læringsrekkefølger eller læringsløyper som er universelle for S2-innlærere, og som *ikke* er spesifikke for ulike førstespråk. Viktigheten av å kontrollere for andre forklaringsmodeller underbygges av Gujord & Ragnhildstveit (2018) som understreker følgende: «Det at transfer inngår i eit komplekst samvirke med andre faktorar, gjer han vanskeleg både å predikere og å oppdage» (s. 137). Ortega (2013) påpeker også følgende:

[...] many errors that at first blush might be attributed to the influence of the mother tongue can be, in fact, unrelated to the L1 and instead reflect developmental universal processes that have been attested in the acquisition of human language in general [...] (s. 51).

Dermed blir det nødvendig å diskutere hvorvidt tendensene i datamaterialet ikke bare kan tilskrives transfer, men også forstås i lys av generelle læringsløyper.

Når det gjelder tilegnelse av fortid i norsk, og særlig tilegnelsen av den perifrastiske formen presens perfektum, understreker Eide (2015) at «[p]erfektum tilegnes, dvs. kommer til uttrykk, nokså tidlig i germanske fremmedspråk» (s. 163). Jamfør Parodi (2000) er det også slik at hjelpeverb generelt sett er enklere å tilegne seg enn bøyde,

---

³⁷ Her kan det også være relevant å nevne at jeg i liten grad tar høyde for individuelle faktorer i analysen. Det kunne for eksempel ha vært interessant å tematisere det som kalles for «(foreign) language aptitude», som refererer til «[...] the specific talent for learning a foreign and second language» (Wen et al., 2017, s. 1).

leksikalske verb (s. 362). For tilegnelsen av de to fortidstempusene presens perfektum og preteritum indikerer det at presens perfektum vil kunne være *lettere* å tilegne seg enn preteritum (se også Helland, 2010, s. 185). Slik kan det faktisk at flere innlærere i begge informantgruppene skårer bedre i kategorien presens perfektum, være med på å bygge opp under det Parodi (2000) påpeker (jf. kap. 1.4.2).

Det kan også være interessant å diskutere hvorvidt antakelsene som ligger til grunn for aspekthypotesen, som jeg kort omtalte i forbindelse med Gujords (2015) tidligere forskning på feltet, kan være relevante for mitt datamateriale. Aspekthypotesen eller «hypotesen om aspekt før tempus» (Eide, 2015, s. 186) sier at aspektuelle egenskaper tilegnes *før* tempus, altså at verbets iboende aspektuelle egenskaper ligger til grunn for tempusmarkering. Spesifikt predikerer aspekthypotesen at verbmorfologi opptrer tidligere ved teliske og dynamiske verb, det vil si verb som har «kanter» (som impliserer begynnelse eller slutt). Dette underbygger også, som Eide (2015) skriver, at «[a]spektuelle faktorer spiller en meget viktig rolle i det norske tempussystemet», og at de aspektuelle egenskapene spesifiserer de temporale relasjonene (s. 163).

I kapittel 5.2.1 nevnte jeg at de polskspråklige informantene skårer svært høyt på en av setningene i perfektumkategorien. Dette kan analyseres i lys av aspekthypotesen, da de polske informantene får sin høyeste skår på en setning som inkluderer en telisk verbfrase. Dette er riktignok ikke tilstrekkelig evidens for å bekrefte aspekthypotesen, noe som også underbygges av resultatet av setning 13 («Denne uken har jeg kuttet helt ned på koffein»). Med predikatet «kutte» ville man grunnet verbets telisitet forventet å observere samme type effekt som på setning 12. Kanskje kan man også argumentere for at «kutte» i enda større grad er telisk enn «drikke(opp)», som også har noen iterative (gjentakende) aspektuelle egenskaper. Likevel er det kun 40% av informantene, mot 80% på setning 12, som velger presens perfektum her. Dette illustrerer at datamaterialet ikke viser entydige tendenser.

5.4 Frampek og forslag til videre forskning

Basert på min undersøkelse følger det en rekke interessante muligheter for videre forskning. For det første kunne det ha vært interessant å gjøre en transferstudie om distinksjonen mellom nær og fjern fortid med tilknytning til praksisfeltet, særlig fordi studier tilknyttet praksisfeltet er relativt fraværende i norsk transferforskning (Gujord & Ragnhildstveit, 2018, s. 149). Generelt sett observerer jeg i min studie at det er utfordringer i N2-tilegnelsen av nær/fjern-fortidsdistinksjonen, og flere av tendensene i analysen min tilsier at utfordringene kan være knyttet til strukturene i førstespråkene. Derfor mener jeg at min undersøkelse kan belyse viktigheten av å nærme seg språk kontrastivt og undersøke roten til tilegnelsesutfordringene. Derfor kunne det ha vært interessant å gjennomføre en studie av nær og fjern fortid i undervisningskontekster, for eksempel i form av et undervisningsopplegg som en del av et pretest-posttestdesign. Dette er også noe som støtter opp under Janik (2014), som skriver at «[m]ye tyder på at transferbaserte feil i bruk av norsk presens perfektum og preteritum, kan begrenses gjennom erfaring med fortidstempora i norsk og gjennom undervisning» (s. 106).

Nok et relevant videre forskningsprosjekt hadde vært å kontrollere for kompetansenivå og grad av input. Både FTFA og FFFH antar at førstespråket i stor grad påvirker de *tidlige* fasene i innlæringen. I denne studien har jeg definert informantene som forholdsvis tidlig, men ikke i begynnelsen av innlæringen. Det å undersøke informanter på ulike

stadier av innlæringen ville altså gitt enda større muligheter for å bekrefte eller avkrefte antakelsene som ligger til grunn for de to transferhypotesene.

Videre viser undersøkelsen min en rekke interessante tendenser som krever ytterligere undersøkelse. Noen av de mest markante resultatene jeg får er tilknyttet kategorien modalitet. Dette gjelder presens perfektum i modale konstruksjoner og den emotive, modale bruken av preteritum. Det at norsk i liten grad har modus, men bruker fortidskategoriene til å uttrykke modalitet, mener jeg kan være svært relevant for videre forskning.

Til sist mener jeg det hadde vært relevant å undersøke hvorvidt engelsk som S2 spiller en rolle i tilegnelsen av nær/fjern-fortidsdistinksjonen i norsk, altså det å gjennomføre en undersøkelse med et *tredjespråksperspektiv*. Dette er et helt sentralt perspektiv i moderne transferforskning, med sentrale teorier som *Cumulative-Enhancement Model* (CEM) og *L2 Status Factor* (L2SF). Engelsk, til forskjell fra både polsk og tysk, men i likhet med norsk, *har* et skille mellom nær og fjern fortid som uttrykkes gjennom preteritum og presens perfektum. Det vil si at presens perfektum i engelsk også vanligvis er ugrammatiskalsk sammen med adverbialer som indikerer forrige syklus (Eide & Fryd, 2021, s. 23). Derfor vil det være naturlig å predikere at kompetansenivå i engelsk og transfer fra et allerede etablert S2 vil kunne være fasiliterende i tilegnelsesprosessen. I mitt datamateriale kommer det fram at den polskspråklige gruppen som helhet rapporterer lavere engelskkompetanse enn den tyskspråklige gruppen (se tabell 1 og 2), og de skårer også noe lavere. Dette *kan* ha en sammenheng. Det at engelsk og norsk likner på dette området, er også interessant å undersøke når Gujord og Ragnhildstveit (2018) påpeker følgende: «[t]ransfer oppstår oftast (men ikkje alltid) mellom språk som innlærarane oppfattar som like» (s. 137).

6 Konklusjon

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt norske fortidsformer og fenomenet nær og fjern fortid i norsk fra et andrespråksperspektiv. Det vil si at jeg har tematisert andrespråkstilegnelse av norsk, og jeg har undersøkt *transfer* i mellomspråket til informanter med tysk og polsk som førstespråk (S1). Jeg har jobbet ut fra følgende problemstilling:

«Hva slags rolle spiller førstespråket i tilegnelsen av norske fortidsformer og skillet mellom nær og fjern fortid hos polske og tyske N2-innlærere?».

Jeg har samlet inn data ved hjelp av et elektronisk spørreskjema, og totalt 21 informanter deltok i studien. Informantene hadde enten tysk eller polsk som førstespråk. Testen ble utformet med den hensikt å elisitere bruken av fortidsformene i norsk og fange flest mulige nyanser ved det norske fortidssystemet. I norsk brukes de to fortidstempusene presens perfektum og preteritum om henholdsvis «nær» og «fjern» fortid. Det vil si at presens perfektum ofte brukes om hendelser i det man kan kalle «inneværende syklus», mens preteritum er obligatorisk om hendelser i en «forrige syklus». Tysk er derimot preget av «Präteritumschwund», som i prinsippet vil si at man kan bruke presens perfektum også om hendelser i forrige syklus. Polsk har på den andre siden ikke den perifrastiske formen presens perfektum, men er aspektprominent og uttrykker nyanser ved verbalhandlingen på andre måter enn i norsk. Dette vil si at både polsk og tysk har fortidssystem som skiller seg fra det norske, og dette var bakgrunnen for valget av informantspråk.

Teoretisk er oppgaven forankret i teori fra forskningsfeltet generativ grammatikk, og jeg har undersøkt problemstillingen i lys av generell transferteori og de generative transferteoriene eller hypotesene *Failed Functional Features Hypothesis* (FFFH) og *Full Transfer, Full Akseess* (FTFA). Dette er teorier som på ulike måter forklarer hvordan førstespråket virker i andrespråkstilegnelse og som stiller seg ulikt til spørsmålet om målspråkslikhet.

Overordnet er det flere implikasjoner i undersøkelsen min som tyder på at det er spor av transfer i datamaterialet, og at førstespråket ser ut til å spille en rolle i tilegnelsen av det norske fortidssystemet og distinksjonen mellom nær og fjern fortid. For det første gir den relativt høye avviksprosenten i begge grupper inntrykk av at distinksjonen nær/fjern fortid er utfordrende. Videre gir resultatene mine inntrykk av at førstespråket spiller en rolle i N2-tilegnelsen, både for beherskelsen av det totale fortidssystemet og særlig når det gjelder tilegnelsen av den komplekse formen presens perfektum, som er en kategori med relativt stor performanseforskjell mellom de to informantgruppene. I denne kategorien skårer den tyskspråklige gruppen noe høyere, noe som kan antyde at de tyskspråklige innlærerne har en fordel av sin presens perfektum. Det har jeg også diskutert i forbindelse med «extended now»-lesningen av presens perfektum i norsk. Dette kan antyde at presens perfektum er en utfordrende kategori å etablere i et S2, dersom man ikke har den i sitt S1. Dette korrelerer med Gujord (2015) og Janiks (2010) funn.

Det som også utpeker seg som interessant for begge informantgrupper, er at adverbialer og deres semantiske meningsinnhold ser ut til å virke inn på valg av fortidstempus. Enda et interessant funn er at begge informantgrupper i liten grad aksepterer modal bruk av fortidstempusene. Dette gjelder både den modale bruken av presens perfektum og

emotiv preteritum. Ved å sammenlikne det med førstespråkene har jeg også analysert dette som førstespråkspåvirkning.

Det studien min videre viser, som i størst grad kan belyse antakelsene i FTFA opp mot mitt datasett, er at jeg *ikke* finner en direkte korrelasjon mellom botid og skår. Den polskspråklige gruppen, som har betraktelig lengre botid i Norge, «burde» ut fra FTFA skåre høyere. Det gjør de riktignok ikke. FTFA sier at økt oppholdstid i målspråksområdet bør kunne føre til «full aksess» til UG og mulig kognitiv målspråkslikhet. Likevel har jeg et begrenset antall informanter i undersøkelsen og jeg har ikke kontrollert for individuelle faktorer. På det grunnlaget kan jeg ikke trekke klare konklusjoner, og det er også nødvendig å være kritisk til funnenes generaliserbarhet. Her er også nødvendig å understreke at informantene i utgangspunktet skal ha omtrentlig tilsvarende ferdighetsnivå i norsk, men at jeg ikke har garanti for å hevde det.

I oppgaven har jeg også diskutert hvorvidt enkelte av tendensene mulig kan forklares som et resultat av generelle læringsløyper, framfor spesifikk S1-overføring. Det understreker også Gujord og Ragnhildstveit (2018), som skriver: «Det at transfer inngår i eit komplekst samvirke med andre faktorar, gjer han vanskeleg både å predikere og å oppdage». Derfor har jeg forsøkt å kontrollere for resultatene mine ikke bare teoretisk, men også metodologisk ved hjelp av Jarvis' (2000, 2010) rammeverk for transferpåvisning. Jeg har undersøkt resultatene i lys av Jarvis' første og andre kriterium om intragruppehomogenitet og intergruppeheterogenitet. Jeg mener å kunne hevde at i hvert fall den tyskspråklige gruppen opptrer tilstrekkelig likt innad, og at gruppene opptrer tilstrekkelig ulikt fra hverandre. I tillegg diskuterer jeg hvorvidt resultatene også delvis kan leses i lys av universelle læringsløyper, og her har jeg særlig diskutert aspektuelle egenskaper ved verb og aspekthypotesen som mulige forklaringsmodeller. Oppsummert viser undersøkelsen min at det ser ut til å være spor av transfer fra førstespråket, men at universelle faktorer også spiller en rolle.

Til sist er det nødvendig å understreke at det kunne ha vært hensiktsmessig å kontrollere for flere bakgrunnsvariabler, som for eksempel alder og input på målspråket. Men grunnet oppgavens omfang har jeg ikke hatt muligheten til å undersøke alle dataene jeg samlet inn om informantene. Likevel har jeg foreslått flere interessante muligheter for videre forskning. Her har jeg blant annet trukket fram muligheten for å undersøke tilegnelsen av nær/fjern-distinksjonen i undervisningssammenhenger. Jeg har også pekt på det interessante ved at norsk i liten grad har modus, men at fortidstempusene uttrykker modalitet. I tillegg har jeg understreket at kontaktfenomenet transfer i stor utstrekning i dag også undersøkes fra et tredjespråksperspektiv. Derfor er det svært interessant å undersøke den mulige betydningen av engelsk som S2, som har mange av de samme fortidsdistinksjonene som norsk har.

Totalt viser min oppgave at det å nærme seg fortid *kontrastivt* kan belyse sentrale aspekter ved andrespråkstilegnelse. Ikke minst viser oppgaven min at førstespråket ser ut til spille en rolle når det gjelder det å *fasilitere*, alternativt *interferere*, i S2-innlæringen.

Litteraturliste

- Bardovi-Harlig, K. & Sprouse, R. A. (2018). Negative Versus Positive Transfer. I J. I. Liontas (Red.), *The TESOL Encyclopedia of English Language Teaching* (s. 1-6). John Wiley & Sons.
- Berggreen, H. & Tenfjord, K. (1999). *Andrespråkslæring*. Gyldendal.
- Bielec, D. (2014). *Basic Polish: A grammar and workbook* (2. utg). Routledge.
- Brooks, M. Z. (1975). *Polish Reference Grammar*. De Gruyter.
- Council of Europe. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Council of Europe Publishing.
- Dahl, Ö. (1996). Das Tempussystem des Deutschen im typologischen Vergleich. I E. Lang & G. Zifonun (Red.), *Deutsch-typologisch* (s. 359-368). De Gruyter.
- Dörnyei, Z. & Csizér, K. (2012). How to design and analyze surveys in second language acquisition research. I A. Mackey & M. Gass (Red.), *Research methods in second language acquisition: A practical guide* (s. 74-94). Wiley-Blackwell.
- Eide, K. M. (2005). *Norwegian modals*. De Gruyter.
- Eide, K. M. (2010). Mood in Norwegian. I B. Rothstein & R. Thieroff (Red.), *Mood in the Languages of Europe* (s. 56-70). John Benjamins Publishing Company.
- Eide, K. M. (2015). Tilegnelse av verbale kategorier. I K.M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 135-189). Novus forlag.
- Eide, K. M. (2022). *Språket som superkraft*. Fagbokforlaget.
- Eide, K. M. & Busterud, G. (2015). *Kompetanse og performanse: kunnskap og produksjon*. I K. M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 19-54). Novus forlag.
- Eide, K. M. & Fryd, M. (2021). The Perfect Volume. I K. M. Eide & M. Fryd (Red.), *The perfect volume: Papers on the perfect* (s. 1-42). John Benjamins Publishing Company.
- Faarlund, J. T. Lie, S. & Vannebo, K. I. (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Universitetsforlaget.
- Fischer, H. (2018). *Präteritumschwund im Deutschen: Dokumentation und Erklärung eines Verdrängungsprozesses*. De Gruyter.
- Fischer, H. (2021). Präteritumschwund im Deutschen: Neue Erkenntnisse zu einem alten Rätsel. *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur*, 143(3), 331-363. <https://doi.org/10.1515/bgsl-2021-0027>
- Gujord, A. K. H. (2013). *Grammatical encoding of past time in L2 Norwegian. The roles of L1 influence and verb semantics* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Bergen.
- Gujord, A. K. H. (2015). L2 Acquisition of Temporality: Findings from a Corpus Based Study of the Grammatical Encoding of past Time. *Bergen Language and Linguistics Studies*, 6, 63-86. <https://doi.org/10.15845/bells.v6i0.809>.
- Gujord, A. K. H. (2017). The 'Perfect Candidate' for Transfer: A Discussion of L1 Influence in L2 Acquisition of Tense-Aspect Morphology. I A. Golden, S. Jarvis & K. Tenfjord (Red.), *Crosslinguistic Influence and Distinctive Patterns of Language Learning: Finding and Insights from a Learner Corpus* (s. 29-63). De Gruyter.
- Gujord, A. K. H & Ragnhildstveit, S. (2018). Tverrspråkleg påverknad – status og trendar i norsk andrespråksforskning. I A. K. H. Gujord & G. T. Randen (Red.), *Norsk som andrespråk – perspektiver på læring og utvikling* (s. 133-161). Cappelen Damm Akademisk.

- Han, Z-H. (2004). Fossilization: five central issues. *International Journal of Applied Linguistics*, 14(2), 212-242. <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2004.00060.x>
- Hasselgård, H., Johansson, S. & Lysvåg, P. (2012). *English grammar: Theory and use* (2. utg). Universitetsforlaget.
- Hawkins, R. & Chan, C. Y. H. (1997). The partial availability of Universal Grammar in second language acquisition: The 'failed functional features hypothesis'. *Second language research*, 13(3), 187-226. <https://doi.org/10.1191/026765897671476153>
- Helland, A. K. (2010). Aspekthypotesen i norsk innlærarspråk. I H. Johansen, A. Golden J.E. Hagen & A-K. Helland (Red.), *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig. Antologi om norsk andrespråk i anledning Kari Tenfjords 60-årsdag* (s. 175-189). Novus forlag.
- H. M. Kongen. (2016). *Hagefest i Slottsparken: Velkomsttale* [Tale]. <https://www.kongehuset.no/tale.html?tid=137662&sek=26947>
- Husby, O. (2015). Andrespråkstilegnelse: anvendt og teoretisk perspektiv. I K. M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 401-437). Novus forlag.
- Hårstad, S., Lohndal, T. & Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvitenskap. Teori, metode og faghistorie*. Cappelen Damm akademisk.
- Janik, M. A. (2010). *En polakk i norsk fortid. Om feil gjort av polskspråklige norskinnlærere i bruk av perfektum og preteritum* [Masteroppgave]. Adama Mickiewicza Universitetet i Poznań.
- Janik, M. A. (2014). En kontrastiv analyse av norske og polske fortidstempora i et andrespråksperspektiv. *NOA norsk som andrespråk* 30(2), 106-131.
- Jarvis, S. (2000). Methodological rigor in the study of transfer: Identifying L1 influence in them interlanguage lexicon. *Language learning*, 50(2), 245-309. <https://doi.org/10.1111/0023-8333.00118>
- Jarvis, S. (2010). Comparison-based and detection-based approaches to transfer research. *Eurosla yearbook*, 10(1), 169-192.
- Jarvis, S. & Pavlenko, A. (2008). *Crosslinguistic influence in language and cognition*. Routledge.
- Jin, F. & Eide, K. M. (2015). Tilegnelse av nominale kategorier. I K. M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 287-323). Novus forlag.
- Jin, F., Eide, K. M. & Busterud, G. (2015). Nyere andrespråksteorier. I K. M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 241-283). Novus forlag.
- Klein, W. (1992). The Present Perfect Puzzle. *Language*, 68(3), 525-552. <https://doi.org/10.2307/415793>
- Krashen, S. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford. Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- Lardiere, D. (1998). Dissociating syntax from morphology in a divergent end-state grammar. *Second language Research*, 14(4), 359-375. <https://doi.org/10.1191/026765898672500216>
- Lindvall, A. (1997). Aspect marking and situation types in Greek, Polish and Swedish. *Lund University, Department of Linguistics and Phonetics Working papers* 46 (s. 197-216).
- Ling-nan, Z. (2018). A Study of Positive Transfer on Junior High Students in English Vocabulary Learning. *English Literature and Language Review*, 4(8), 131-138.

- Mogen, A. (2021). *Nær eller fjern fortid? Spor av transfer i tyske innlæreres norske mellomspråk* [Bacheloroppgave]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Monsen, M. & Randen, G. T. (2022). *Andrespråksdidaktikk – en innføring* (2. utg.). Cappelen Damm.
- Næss, Å. (2019). *Global grammatikk* (2. utg.). Gyldendal.
- Ortega, L. (2013). *Understanding Second Language Acquisition* (2. utg.). Routledge.
- Parodi, T. (2000). Finiteness and verb placement in second language acquisition. *Second Language Research*, 16(4), 355-381.
- Reiten, H. (2015). *Tysk grammatikk* (4. utg.). Aschehoug.
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg.). Fagbokforlaget.
- Rothstein, B. (2010). Mood in Swedish. I B. Rothstein & R. Thieroff (Red.), *Mood in the Languages of Europe* (s. 71-84). John Benjamins publishing company.
- Rothstein, B. (2019). Readings of The German Present Perfect. *Proceedings of Sinn Und Bedeutung*, 9, 340–354. <https://doi.org/10.18148/sub/2005.v9i0.773>
- Schwartz, B. D. & Sprouse, R. A. (1994). Word order and nominative in nonnative language acquisition: a longitudinal study of (L1 Turkish) German Interlanguage. I T. Hoekstra & B. D. Schwartz (Red.), *Language acquisition studies in generative grammar: papers in honor of Kenneth Wexler from the 1991 GLOW workshops* (s. 317-368). John Benjamins Publishing Company.
- Schwartz, B. D. & Sprouse, R. A. (1996). L2 cognitive states and the full transfer/full access model. *Second language research*, 12(1), 40-72.
- Selinker, L. (1972). *Interlanguage*. *IRAL*, 10(2), 209-231. <https://doi.org/10.1515/iral.1972.10.1-4.209>
- Simensen, A. M. (2007). *Teaching a foreign language: Principles and procedures* (2. utg.) Fagbokforlaget.
- Thaagard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tonne, I. (2020). «... noen ganger sitter vi og diskuterer om skolen ...» Bruk av pseudokoordinering med positurverb i norsk som andrespråk. I L. A. Kulbrandstad & G. B. Steien (Red.), *Språkreiser: festskrift til Anne Golden på 70-årsdagen 14. juli 2020*. Novus forlag.
- Vainikka, A. & Young-Scholten, M. (1994). Direct access to X¹-Theory: evidence from Korean and Turkish adults learning German. I T. Hoekstra & B. D. Schwartz (Red.), *Language acquisition studies in generative grammar* (s. 265-316). John Benjamins Publishing Company.
- Vonen, A. M. (2003). Om arbeid med tospråklige informanter. I J. B. Johannessen (Red.), *På språkjakt – problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling* (s. 59-82). Unipub forlag.
- Wen, Z., Biedroń, A. & Skehan, P. (2017). Foreign language aptitude theory: Yesterday, today and tomorrow. *Language Teaching*, 50(1), 1-31. doi:10.1017/S0261444816000276
- Åfarli, T. A. (2015). UG-basert andrespråksteori og syntaktisk struktur. I K. M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 59-94). Novus forlag.
- Åfarli, T. A. & Eide, K. M. (2003). *Norsk generativ syntaks*. Novus forlag.

Masterarbeidets relevans for lektoryrket

Hvorfor er min oppgave relevant for lektoryrket?

Nordmenn er nordlendinger, trøndere, sørlendinger – og folk fra alle de andre regionene. Nordmenn har også innvandret fra Afghanistan, Pakistan og Polen, Sverige, Somalia og Syria [...].

Slik låter deler av Kong Haralds velkomsttale i Slottsparken i 2016. Og med dette understreker han det som ikke burde være nødvendig å understreke: Nordmenn er mye mer enn den 20. generasjons innlendingen eller finnmarkingen. Nordmenn er flerkulturelle, og nordmenn har en rekke ulike språklige bakgrunner.

Det vil også si at skolen og klasserommet i aller høyeste grad er en flerkulturell og flerspråklig arena, og jeg mener flerspråklig kompetanse ikke bare er en viktig, men en *nødvendig* kompetanse i skolen. Det er en kompetanse som bør besittes av læreren, og en kompetanse som skal oppøves av elevene. I overordnet del av læreplanen står det for eksempel at «[a]lle elever skal få erfare at det å kunne flere språk er en ressurs i skolen og i samfunnet» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Ser man på de fagspesifikke kompetansemålene i norsk, står det for eksempel at eleven etter 10. trinn skal kunne «utforske språklig variasjon og mangfold i Norge og reflektere over holdninger til ulike språk og talespråkvarianter» (Kunnskapsdepartementet, 2019). Og etter endt Vg1 studieforberedende skal eleven kunne «sammenlikne særtrekk ved norsk med andre språk og vise hvordan språklige møter kan skape språkendringer» (Kunnskapsdepartementet, 2019).

Slik jeg ser det, er det å forske på norsk som andrespråk i et stadig mer flerspråklig Norge, derfor *utvilsomt* aktuelt og relevant for lektorutdanningen og læreryrket. Selv om min masteroppgave er sentrert rundt voksne innlærere, er dette data og kunnskap som er overførbart til andrespråksforskningen som helhet og som kan føre med seg relevante frampek til undervisningskontekster.

I tillegg til andrespråksperspektivet i oppgaven min er også grammatikkperspektivet i høy grad relevant. Lærere, kanskje særlig fremmedspråklærere, merker at en stor andel elever både i grunnskolen og i videregående, i liten grad har et bevisst forhold til eller et metaspråk om grammatikk. Når fremmedspråklæreren introduserer termer som subjekt, adjektiv eller preteritum, møter hen et klasserom med uttrykkstomme elever. Det at mange elever mangler et språk om grammatikk, tror jeg også kan påvirke deres forhold til språk og skriving og evnen til å se egenverdien av språklæring. Og språklæring *har* en egenverdi. Kanskje kan man si at språk er nøkkelen til god læring.

Vedlegg³⁸

Vedlegg 1: Spørreskjemaet

Vedlegg 2: Alle setningene i spørreskjemaet med forklaringer

Vedlegg 3: Øvrige resultater fra spørreskjemaet (kamouflasjesetningene)

Vedlegg 4: Informasjonsskriv

Vedlegg 5: Samtykkeskjema

---

³⁸ Disse ligger i vedlagt zip-fil.

